

(19) *Joseph.*] Ms. Aquic., *Jusefel.* Ms. Audomar., A *Tusefel.* Alii, *Josephel.*

(20) *Macarius.*] Numerus hic et historiola Macarii hoc modo in Ms. Aquicinct. erat concepta : « Abbas Macarius dum ambularet per desertum, hominem quemdam mortuum proum in terra inuenit iacentem, et posito baculo suo super eum, ait : In nomine Jesu Christi surge. Et statim qui jacebat mortuus, surrexit, et iactauit se ad pedes sancti Macarii. Et cepit proclamare quemadmodum ducebatur ab angelis Satanae ad locum tormentorum, et propter petitionem eius fuisse ab Æthiopia dimissus. Cui, cum interrogaret Macarius in quo loco fuisset destinatus, ille alte ingemiscens, ait : Quantum cœlum distat a terra, tantum ignis est altus, in quo medio eram missus. Hic autem auditis senex lacrymas effudit, dicens : Væ homini illi, qui mandata Dei transgressus fuerit. » Quæ in textu edito sunt de refrigerio damnatorum, non valde quadrant cum placitis theologorum scholasticorum. Eadem historiola, paulo aliter narrata, habetur etiam infra, apud Joannem, libello III, n. 16, ubi notationem vide.

(21) *Mazices.*] Impressi, *Mazines.* Ms. Aquic., *Amezones.* Sed legendum *Mazices.* Apud Pelagium est, *gens Mazicarnus.* Vide Onomasticon.

(22) *Therenuthi.*] Ita legendum, ex Pelagio, libell. xv, n. 2, constat. Ms. et Impressi, vel *teneritudinis*, vel *terentudinis*, vel simile quid deprauatum. Vide Onomasticon.

(23) *Lactorones.*] Ita Impressi. Ms. Aquicinct., *lactopones*, qui totum locum ita legit : « Alius lactopones, alius dactylos, alius ficus, alius herbas usibiles, id est lappanium, pastinacas, scaruitas, et petroselinum. » MS. Audomar priora decauit, reliqua ita legit : « lapsanium, pastinacas, carricas ex petris. » Colon. editio : « lapsanium et pastinatas, cucurbitas et petroselinum. » Aliquæ editiones *caricas* omittunt. Omnino difficile hic diuinare. An *lactorones* sunt lactuæ, a lacte? an decuratum ex Græco γαλακτίπους quod tamen non memini legisse. Forte etiam *scaruitæ* proba vox, unde Gallis *charvis*, inter herbas usibiles. Vide Onomasticon.

(24) *Quodam tempore.*] Desumptum hoc ex diuo Hieronymo, epist. 33, ad Castritium; quæ hic tamen in fine, desunt Hieronymo. « Quam illos qui solo visu per concupiscentiam possunt hominem in interitum gehennæ mittere. » Ruffin., lib. II Eccl. Hist., cap. 7; Socrat., lib. IV, cap. 20; Hieron., in præfat. Di-

dymi de Spiritu sancto : « Didymus vero meus oculum habens sponsæ in Cantico canticorum, et illa lumina quæ in candentes segetes sublimari Jesus præcepit, procul altius intuetur. » Et epist. 32, ad Abigaum : « Sed illum te oculum habere letare, de quo in Cantico dicitur canticorum : *Vulnerasti me, soror mea sponsa, uno de oculis tuis (Cant. IV).* »

(25) *Quam formicæ et muscæ et culices habent.*] Hieron., epist. 32, ad Abigaum, quæ est consolatoria super cæcitate : « Nec doleas si hoc non habeas quod formiculae, et muscæ et serpentes habent. » Ubi etiam refert, quosdam mundi philosophos, « ut totam cogitationem ad mentis cogentem puritatem, sibi oculos eruisse. » Et lib. II in Jovinianum : « quosdam legimus sibi effodisse oculos. » Cicero, lib. V de Fin. : « Democritus, qui vere factus dicitur oculis se privasse. » De eo idem, v. Tuscul., Gellius, lib. X, c. 7; Tertullianus, Apolog. cap. 46.

(26) *Quidam frater.*] Iluc fortasse facit quod habet diuus Hieronymus, epist. 4, ad Rusticum : « Vidimus nuper et planximus Cressi opes unius morte deprehensas, urbisque stipēs quasi in usus pauperum congregatas stirpi et posteris derelictas. Tunc ferrum quod latebat in profundo, supernatauit aquæ (I Reg. VI), et inter palmarum arbores myrrhæ amaritudo monstrata est (Exod. XV). Nec mirum; talem et socium et magistrum habuit, qui egentium fames suas fecit esse diuitias, et miseris derelicta in suam reseruat miseriam. Quorum clamor tandem pervenit ad cœlum, et patientissimas Dei vicit aures, ut missus angelus pessimus Nabal Carmelo (I Reg. XXV) diceret : *Stulle, hac nocte auferent animam tuam a te; quæ autem præparasti cuius erunt (Lucæ XII)?* ubi tralatitæ ferrum pro latenti gravique monachi iniquitate accipe; et amaritudinem aquæ a Moyse prope septuaginta palmas inventam pro crimine, quod palmis velut sanctitatis umbra oblegitur.

Nescio an per socium et magistrum suggillet Ruffinum, quem Grunnii nomine designat, de quo in eadem epistola : « Hic bene numatus plus iacebat in prauidiis. Nec mirum, si qui multos inescare solitus erat, facto cuneo circumstrepentium garrulorum procedebat in publicum, intus Nero, foris Cato. »

(27) *Nam eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant.*] Supra, lib. II, qui primus Ruffini est, in prologo : « Commigrant autem per eremum dispersi et separati in cellulis. » Non frustra dixit, *diuisis cellulis*, ut Cellia seu Lauram insinuaret.

DE VITIS PATRUM

LIBER QUARTUS,

AUCTORIBUS (1) SEVERO SULPICIO (2) ET JOANNE CASSIANO (3).

Excerpta hæc sunt ex Severi Sulpicii dialogo 1, et Joannis Cassiani Institutis et Collationibus.

Prologus.

536 Frequenter ac sæpius a me, fratres, flagitatis ut vobis gratia ædificationis, regressus de partibus transmarinis, edisseram meæ peregrinationis historiam, vel qualiter in Oriente fides Christi floreat, quæ sit principum pax, quæ sanctorum quies, quæ instituta monachorum, quæ eremitarum vita vel conversatio. Si vel in

eremo vivere Christianis licet, quantisque signis ac virtutibus in servis suis Christus operetur, quemadmodum etiam mihi prospera navigatio fuerit, qui vel quo me iter terrenum perduxerit. Vestris ergo adjutus orationibus faciam ut desiderare vos video, et quæso ut libentissime ad ea quæ narro aurem accommodetis¹.

¹ Sever. Sulpic., dialogo 1, cap. 1, quædam hujus Prologi verba habet. Intelligenda omnia nomine Posthumiani, qui interloquitur.

CAPUT PRIMUM

De monacho solitario. qui in finibus Cyrenorum in parvo tugurio commanebat.

Ante hoc triennium, quo tempore hinc abii (Sever. Sulpic., dialogo 1, c. 2), ubi a Narbona navim solvimus, quinto die portum Africæ intravimus, adeo prospera Dei nutu navigatio fuit. Libuit animo adire Carthaginem, loca visitare sanctorum, et præcipue ad sepulcrum Cypriani martyris adorare. Quinto decimo igitur die ad portum regressi, profectique in altum Alexandriam petentes, reluctantæ Austro, pene in Syrtim illati sumus: quod providi nautæ caventes, jactis anchoris navim sistunt. Sub oculis autem terra continens erat, in quam scaphis egressi, cum vacua omnia ab humano cultu cerneremus, ego studiosius explorandorum locorum gratia, longius processi. Tribus fere a littore millibus parvum tugurium inter arenas conspicio, cujus tectum, quasi carina navis, erat contiguum terræ, satis firmis tabulis constructum. Non quod ibi imbrium ulla vis timeatur; fuisse autem illic pluviam nec aliquando quidem auditum est; sed quod ventorum tanta vis est, ut si quando vel clementiore cælo aliquantum spirare flatus coeperit, majus in illis terris, quam in ullo mari naufragium 537 sit. Nulla ibi germina, sata nulla proveniunt: quippe in instabili loco arenibus arenis, ad omnem motum ventorum cedentibus. Verum ubi adversa quædam a mari promontoria ventis resistunt, terra aliquantulum solidior herbam raram atque hispidam gignit, ea ovibus est pabulum satis utile. Incolæ loci illius lacte vivunt. Qui solertiores sunt, vel (ut ita dixerim) ditiores, hordeaceo pane utuntur. Et ibi sola messis est, quæ celeritate proventus, per naturam solis sive aeris, ventorum casus evadere solet. Quippe fertur a die jacti seminis, trigesimo die maturescere. Consistere autem ibi homines non alia ratio facit, quam quod omnes tributo liberi sunt. Extrema siquidem Cyrenorum ora est deserto illi contigua, quod inter Ægyptum et Africam interjacet; per quod olim Cato Cæsarem fugiens duxit exercitum.

Ergo ut ad tugurium illud, quod eminus conspexeram, pertendi, invenio ibi senem in veste pellicea, molam manu vertentem. Consalutatus, accepit nos benignissime. Eject nos in illud litus exponimus; et ne statim repetere cursum possemus, maris mollitie detineri. Egressos in terram, ut est mos humani ingenii, naturam locorum, cultumque habitantium voluisse cognoscere; Christianos nos esse, id præcipue querere, an essent aliqui inter illas solitudines Christiani. Tunc vero ille flens præ gaudio, ad genua nostra provolvitur, iterumque ac sæpius nos deosculans, invitat ad orationem. Deinde expositis in

A terram ferinis pellibus, facit nos discumbere; apponit prandium sane locupletissimum, dimidium panem hordeaceum. Eramus autem nos quatuor, ipse erat quintus. Fasciculum herbæ etiam intulit, cujus nomen mihi excidit, quæ menthæ similis est, exuberansque foliis saporem mellis præstabat. Hujus prædulci admodum suavitate et delectati sumus, et satiati. Septem enim diebus apud illum fuimus. Postera igitur die, cum aliqui ex incolis ad nos confluere cœpissent, cognoscimus illum hospitem nostrum esse presbyterum, quod summa nos dissimulatione ille celaverat. Deinde cum ipso ad ecclesiam processimus, quæ fere duobus millibus a conspectu nostro, interjectu montis, exclusa aberat. Erat autem viibus texta virgultis, non multo ambitiosior, quam nostri hospitis tabernaculum: in quo vix quis, nisi curvus, poterat consistere. Cum hominum mores quæreremus, illud præclarum animadvertimus, nihil eos neque vendere, neque emere. Quid sit fraus atque furtum nesciunt: aurum atque argentum neque habent, neque habere cupiunt. Nam cum ego presbytero illi decem aureos obtulissem, refutavit. Et cum nollet eos accipere, aliquantulum vestimentorum ei indulsimus. Quod cum ille benigne accepisset, revocantibus nos ad mare nautis, discessimus ab eo.

CAPUT II.

De dictis Origenis, quod hæretica sint.

Prospero igitur cursu (Severus Sulp., dialogo 1, c. 3), septimo die Alexandriam pervenimus, ubi fœda inter episcopos atque monachos certamina gerebantur, ex ea occasione vel causa, quod congregati in unum sæpius sacerdotes, frequentibus decrevisse synodis videbantur, ne quis Origenis (4) libros legeret aut haberet, qui tractator sanctarum Scripturarum peritissimus habebatur, sed episcopi quædam in libris illius insanis scripta memorabant. Quæ assertores Origenis non ausi defendere, ab hæreticis potius fraudulenter inserta dicebant; et ideo non propter illa quæ in reprehensionem merito vocarentur etiam reliqua esse damnanda cum legentium fides facile posset habere discrimen, ne falsa sequeretur, et tamen catholice disputata retineret. Non esse autem mirum, si in libris neotericis et recentioribus scriptis fraus hæretica fuisset operata, quæ in quibusdam locis non timuisset impetere Evangelicam veritatem. D Adversum hoc episcopi obstinatius renitentes, pro potestate cogebant recta etiam universa cum pravis, et cum ipso auctore damnare, quia satis super his sufficeret libri, quos ad se jam recepisset Ecclesia; respiciendamque esse penitus lectionem quæ plus esset nocitura insipientibus quam profutura sapientibus. Mihi autem ex illis libris quædam curiosius

Indaganti, admodum multa placuerunt: sed aliqua A mihi videtur in aliquibus opusculis vitia multorum reprehendi, in quibus illum prava sensitisse non dubium est, quæ defensores ejus falsata contendunt. Ego miror unum eundemque hominem tam diversum a se esse potuisse ut in ea parte qua probatur neminem post apostolos habeat æqualem; in ea vero qua jure reprehenditur, nemo deformius doceatur errasse. Nam cum ab episcopis excerpta ex libris illius multa legerentur, quæ contra catholicam fidem scripta constarent, locus ille vel maximam parabat invidiam, in quo editum legebatur: Quia Dominus noster Jesus Christus sicut pro redemptione hominis in carnem venisset, crucem pro hominis salute perpassus, mortem pro hominis aeternitate gustasset; ita esset eodem ordine passionis etiam diabolus redempturus, quia hoc bonitati illius pietatique congrueret 538, ut qui perditum hominem reformasset, prolapsam quoque angelum liberaret. Cum hæc atque alia hujusmodi ab episcopis proderentur, ex studiis partium orta est magna seditio. Quæ cum reprimi sacerdotum auctoritate non posset, sævo exemplo ad regendam Ecclesiæ disciplinam præfectus assumitur: cujus terrore dispersi fratres, ac per diversas oras monachi sunt fugati, ita ut, propositis edictis, in nulla constare sede sinerentur. Illud autem me admodum permovebat, quod Hieronymus vir maxime catholicus, et sacræ legis peritissimus, Origenem secutus primo tempore putabatur: quem nunc idem ipse Hieronymus præcipue et omnia illius scripta damnaret. Nec vero ausus sum de quoquam temere judicare: præstantissimi tamen viri doctissimique ferebantur in hoc certamine dissidere. Sed tamen sive illud error est, ut ego sentio; sive hæresis, ut putatur, non solum reprimi non potuit multis animadversionibus sacerdotum, sed nequaquam tam late se potuisset effundere, nisi contentione crevisset. Istiusmodi ergo turbatione cum veni, Alexandria fluctuabat. Me quidem episcopus illius civitatis benigne admodum, et melius quam opinabar exceperat, secum tenere tentabat. Sed non fuit animus ibi consistere, ubi recens fraternæ cladis fervebat invidia.

CAPUT III.

De conversatione Hieronymi Jerosolymitani.

Igitur inde egressus (*Sever. Sulp., Dialogo 1, c. 4*), Bethleem oppidum petii, quod ab Jerosolymis sex millibus separabatur: ab Alexandria autem sedecim mansionibus abest ecclesia loci illius, quam Hieronymus presbyter regebat. Nam parochia est episcopi, qui Jerosolymam tenet. Mihi jam pridem Hieronymus, superiore illa mea peregrinatione compertus, facile obtinuerat ut nullum præter illum mihi expectandum rectius arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemque virtutum, non solum Latinis atque Græcis, sed et Hebraicis etiam litteris eruditus est, ut se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Nam sex menses apud ipsum fui conversatus. Cui jugis adversum malos pugna, perpetuumque certamen concivit odia perditorum. Vera fateor, pinxisse

michi videtur in aliquibus opusculis vitia multorum (*Hier., epist. 22 ad Eustochium, de custod. Virgin.*); imo quod nihil penitus omisit, quod non carperet, laceraret, exponeret; præcipue avaritiam, nec minus vanitatem insectatus est. Multa de superbia, non pauca de superstitione disseruit. Cæterum de familiaritatibus virginum et monachorum, atque etiam clericorum, quam vera, quam fortia disputavit? unde a quibusdam dicitur non amari. Oderunt eum hæretici, quia eos impugnare non desinit. Oderunt eum clerici, quia vitia eorum insectatur et crimina. Sed plane eum boni homines admirantur et diligunt. Nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insanunt. Vere dixerim, catholica hominis scientia, sana doctrina est: totus semper in lectione, totus in libris est. Non die, non nocte quiescit; aut legit aliquid semper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, et promissum, Deo teste, ante propositum, eremum adire, vel exiguum temporis punctum a tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis atque commissis omnibus meis, omnique familia, quem me contra voluntatem animi mei secuta tenebat implicitum, exoneratus quodammodo gravi fasce penitus ac liber, egressus sum ad Alexandriam. Visitatis ibi fratribus, ad superiorem inde Thebaidam, id est ad Ægypti extrema contendi. Ibi enim vastæ patentis eremi solitudinis plurimum ferebantur habere monachorum. Longum est, si omnia cupiam referre quæ vidi: pauca namque perstringam.

CAPUT IV.

Quod abbates fratribus suis eorum licentia in eremo constitutis victum administrant.

Haud longe ab eremo contigua Nilo (*Sever., Sulp., dialog. 1, c. 5*), multa sunt monasteria: habitant in uno loco plerumque centeni, quibus summum jus est sub abbatis imperio vivere, nihil arbitrio suo agere, per omnia ad nutum illius potestatemque pendere: Ex his ergo si qui majorem virtutem mente conceperint, ut acturi solitariam vitam se ad eremum conferant, non nisi permittente abbate discedunt. Hæc illorum prima virtus est, parere alieno imperio. Transgressis ergo ad eremum abbatis illius ordinatione, panis et quilibet alius cibus ministratur.

CAPUT V.

Quod frater in eremo pascitur pane cælico.

Casu per illos dies quibus illic adveneram (*Severus Sulp., dialog. 1, c. 5*), cuidam solitario qui nuper ad eremum secesserat, neque amplius ab hoc monasterio quam sex millibus tabernaculum sibi constituerat, panem abbas per duos pueros miserat. Quorum major habebat ætatis annos quindecim, minor duodecennis erat. His ergo inde redemptibus, aspis miræ magnitudinis venit obviam: cujus occursum nihil perterritis, ubi ante pedes 539 eorum venit, quasi incantata carminibus, cærulea colla deposuit; minor ex pueris manu eam apprehensam ac pallio involutam, ferre cœpit; deinde monasterium quasi victor ingressus, in occursum fratrum capti-

vam bestiam, resoluto pallio, non sine jactantiæ tumore deposuit. Sed cum infantium fidem atque virtutem cæteri prædicarent, abbas ille altiori consilio, ne infirmior ætas insolesceret, utrumque virgis compescuit, multum objurgatos cur ipsi quod per eos operatus fuerat Dominus prodidissent; opus illud non suæ fidei, sed divinæ fuisse virtutis; discerent potius Deo in humilitate servire, non in signis et virtutibus gloriari, quia melior esset infirmitatis conscientia virtutum vanitate. Hoc ubi ille frater audit solitarius, et periclitatos infantulos serpentis occursu, et ipsos insuper multa verbera victo serpente meruisse, abbatem obsecrat, ne sibi post hæc ullus panis aut cibus aliquis mitteretur. Jamque octavus dies fuerat emensus quo se homo Christi infra periculum famis ipse concluderat. Arebant membra jejuniis, sed deficere mens cælo intenta non poterat. Corpus inedia fatiscebat, fides firma durabat: cum interim admonitus abbas ille per Spiritum ut discipulum visitaret, pia sollicitudine cognoscere cupiens qua vitæ substantia vir fidelis aleretur, qui ministrari sibi panem ab homine noluisse, ad requirendum eum ipse abbas proficiscitur. At ille, ubi eminus senem venire conspexit, occurrit ei obviam, agit gratias, ducit ad cellulam. Cum ingressi pariter ambo, conspiciunt palmiciam sportam, calido pane congestam, foribus affixam de poste pendere; ac primum panis calidus sentitur odore, tactu vero ac si ante paululum foco esset ereptus, ostenditur, Ægyptii tamen panis forma non cernitur. Obstupefacti ambo, munus cæleste cognoscunt, cum ille hoc abbatis adventu præstitum fateretur, abbas vero illius fidei ac virtuti ascriberet; ita ambo cælestem panem cum magna exultatione fregerunt. Quod cum abbas ad monasterium post regressas fratribus retulisset, tantus omnes incoenderat ardor animarum, ut certatim ad eremum et sacras solitudines ire properarent.

In hoc monasterio duos ego jam senes (5) vidi (*Ibid.*, c. 6), qui per quadraginta annos ibi degere, ita ut nunquam inde discesserint, ferebantur. Siquidem id de eorum virtutibus, et abbatis ipsius testimonio, et omnium fratrum audierim sermone consono celebrari, quod unum eorum sol nunquam vidisset epulantem, alterum nunquam vidisset iratum. Sed quia unius eremite cognovistis virtutem, referam vobis adhuc pauca de pluribus.

CAPUT VI.

Quod læna tanquam animal mansuetum a sene escam cepit.

Ego ubi primam partem eremi Ingressus sum (*Sever. Sulp., dial. 1, cap. 7*), duodecim fere a Nilo millibus (habebam autem unam ex fratribus ducem locorum peritum) pervenimus ad quemdam senem monachum, sub radice montis habitantem: ibi, quod in illis locis rarissimum est, puteus erat. Bovem unum habebat, cujus hic erat totus labor, impulsa rotali machina aquam producere, nam mille aut amplius pedum profundum patet ferebatur. Hor-

tus et illic erat multis oleribus copiosus. Id quidem contra naturam eremi, ubi omnia arentia, exerta solis ardoribus, nullius unquam seminis vel exigua radice ferunt. Verum hoc sancto illi labor cum pecude communis, et propria præstabat industria; frequens enim irrigatio aquæ tantam pinguedinem arenis dabat, ut mirum in modum virere atque fructificare hortuli illius olera videremus. Ex his ergo una cum domino suo bos ille vivebat; nobis quoque ex ea copia cœnam sanctus ille dedit. Post cœnam autem, jam inclinante vespera, invitet nos ad arborem palmæ, cujus interdum pomis uti solebat, quæ fere duobus unilibus aberat. Nam hæc tantum in eremo arbores, licet raræ, habentur tamen: quod nunc solers antiquitas procuraverit, an solis natura signat, ignoro; nisi Deus præcæsus futurorum habitandam quandoque sanctis eremum, hæc servis suis præparaverit. Ex majore enim parte, quæ inter illa consistunt secreta, cum alia germina nulla succedant, istarum arborum pomis ibi atuntur. Ergo ubi ad illam, ad quam nos hospes noster ducebat, arborem, pervenimus, leonem ibi offendimus. Quo viso, ego et ille dux meus intremuimus; sanctus ille incunctanter accessit; nos licet trepidi, secuti sumus. Fera, ab eo imperata, modesta discessit et constitit, dum ille atigua ramis humilioribus poma decerpere. Quinque palmis plenam manum obtulisset, occurrit bestia, accepitque tam libere quam nullum animal domesticum. Et cum comedisset, abscessit; nos hæc intuentes, et adhuc trementes, facile potuimus agnoscere quantam in illo virtus fidei, et quanta in nobis esset infirmitas.

CAPUT VII.

Quod lupa a sene pascitur, furti rea veniam precatur.

540 Alium atque singularem virum vidimus, in parvo tugurio, in quo non nisi unus recipi posset, habitantem (*Severus Sulp., dialogo 1, c. 8*). Huic lupa solita erat astare cœnanti, nec facile unquam bestia fallebatur, quin illi ad legitimam horam refectionis occurreret; et tam diu pro foribus exspectaret, donec ille panem, qui in cœna supererat offerret, illa manum ejus lambere solita, atque ita quasi impleto officio et præstita consolatione discedebat. Sed forte accidit ut sanctus ille, dum fratrem qui ad eum venerat deducit abeuntem, diutius abesset, et non nisi sub nocte remearet, interim bestia ad consuetum illud tempus cœnæ occurreret; vacuam cellam, cum familiarem patronum abesse sentiret, ingressa est, curiosius explorans ubinam esset habitator. Casu contigua cum panibus quinque palmicia fiscella petiebat; ex his unum sumit, et devorat, deinde perpetrato scelere discessit. Regressus eremita, vidit sportulam dissolutam, non constante panum numero. Damnum rei familiaris intelligit, ac prope limen panis assumpti fragmenta cognoscit. Sed non erat incerta suspicio, quæ furtum persona facisset. Ergo cum sequentibus diebus secundum consuetudinem bestia non veniret, nimirum audacis facti conscia ad eum venire dissimulans, cui fecisset injuriam, ægre patiebatur eremita se alumnae solatio destitutum: por-

stremo illius oratione revocata, septimum post diem affuit, ut solebat, ante fores conanti. Sed ut facile cerneret verecundiam poenitentis, non ausa propius accedere, dejectis profunde pudore in terram luminibus, quod palam licebat intelligi, quamdam veniam precabatur. Quam illius confusionem miseratus eremita, jubet eam propius accedere, ac manu blanda caput triste permulcet; deinde pane duplicato ream suam refecit; ita indulgentiam consecuta, officii consuetudinem deposito mœnore reparavit. Intuemi, quæso. Christi etiam in hac parte virtutem, cui sapit omne quod brutum est, cui mite est omne quod sævit: lupa officium præstat, bestia furti crimen agnoscit, lupa conscio pudore confunditur: vocata adest, caput præbet; et habet sensum indultæ sibi veniæ, sicut pudorem gessit errati. Tua hæc virtus, Christe; tua hæc sunt, Christe, miracula. Etenim quæ in tuo nomine operantur servi tui, tua sunt mirabilia; et in hoc ingemiscimus, quod majestatem tuam feræ sentiunt, homines non verentur. Ne cui autem hoc incredibile videatur, majora adhuc memorabo. Fides Christi adest me nihil fingere, sed quæ mihi bene comperta sunt explicabo.

CAPUT VIII.

Quod quinque catuli leonum cæci per anachoretam illuminati sunt.

Habitabant plerique in eremo sine ullis tabernaculis, quos anachoretas vocant (*Severus Sulp., dialogo 1, cap. 9*). Vivunt herbarum radicibus, nullo unquam certo loco consistunt, ne ab hominibus visitentur. Ad quemdam igitur hoc ritu atque hac lege viventem, duo ex Nitria monachi, licet longe diversa regione, tamen quia olim ipsi in monasterii conversatione charus et familiaris fuisset, auditis ejus virtutibus tetenderunt. Quem diu multumque quæsitum, tandem mense septimo repererunt in extremo illo deserto quod est Memphis contiguum demorantem, quas ille solitudines jam per annos duodecim dicebatur habitare. Qui licet omnium hominum vitaret occursum, tamen agnitis fratribus non refugit, seque charissimis per triduum non negavit. Quarto die aliquantulum progressus, cum prosequeretur abeuntes, lænam miræ magnitudinis ad se venire conspiciunt. Bestia, licet tribus repertis, non incerta quem peteret, anachoretæ pedibus advolvitur, ac deinde præcedentem sequuntur. Nam illa præiens et subinde restans, in eos intendebat, ut facile posset intelligi id eam velle, ut quo illa ducebat, anachoreta sequeretur. Quid multis? ad speluncam bestię pervenitur, ubi illa adultos jam quinque catulos malefeta nutriebat. Qui ut clausis luminibus ex alvo matris exierant, cæcitate perpetua tenebantur. Quos singulos de rupe prolatos, ante anachoretæ pedes mater exposuit. Tunc demum sanctus advertit quid bestia postularet; invocatoque Christi nomine, contractavit manu clausa lumina catulorum; ac statim cæcitate depulsa, apertis oculis bestiarum diu negata lux patuit. Ita fratres illo anachoreta, quem desideraverant, visitato, fructuosa laboris sui

A mercede ad monasterium redierunt, et fidem sancti gloriamque Christi quam ipsi viderant enarraverunt.

CAPUT IX.

Frater quidam ibicis exemplo didicit quid de herbis edere, quidve respuere deberet.

Fuit et alius in illis regionibus anachoreta, qui in ea parte, quæ est Syenes, habitabat (*Severus Sulp., dialogo 1, c. 10*). Ille cum primum se ad eremum contulisset, herbis herbarumque radicibus, quas prædulcis interdum et saporis eximii fert arena, victurus, ignarus germinis eligendi, nociva plerumque carpebat; nec erat facile vim radicum sapore discernere, quia omnia æque dulcia, sed pleraque occultiore natura virus lethale cohibebant. Cum ergo edentem vis interna torqueret, et immensis doloribus vitalia universa quaterentur, ac frequens vomitus cruciatibus non ferendis ipsam animæ sedem, stomacho jam fatiscente, dissolveret, eremita omnia penitus quæ essent edenda formidans, nihil jam atrectare aut gustare audebat. Septimum quoque jejuniis diem, spiritu jam deficiente, durebat, cum ad eum fera, cui ibicis est nomen, accessit: huic propius astanti, fasciculum herbarum, quem collectum pridie attingere eremita non audebat, objecit. Sed fera quæ virulenta erant ore discutiens, quæ innoxia noverat eligebat. Ita vir sanctus ejus exemplo quid edere, quid respuere deberet edoctus, et periculum famis evasit, et herbarum venena vitavit.

CAPUT X.

Frater quidam quinquaginta annis in monte Sina constitutus, non patitur aliorum fratrum accessus.

Sed longum est de omnibus qui eremum incolunt comperta nobis memorare (*Severus Sulp., dialogo 1, c. 11*). Annum integrum et septem fere menses intra solitudinem constitutus exegi, sæpius tamen cum illo sene qui puteum et bovem habuit habitavi. Duo beati Antonii monasteria adii, quæ hodieque ab ejus discipulis incoluntur. Ad eum etiam locum in quo beatissimus Paulus primus eremita est diversatus, accessi: jugum Sina montis vidi, cujus cacumen, cælo pene contiguum, nequaquam adiri potest. Inter hujus montis recessus anachoreta esse aliquis ferebatur, quem diu multumque quæsitum videre non potui. Qui fere jam ante quinquaginta annos a conversatione humana remotus, nullum vestis usum habebat, sed setis corporis sui tectus erat. Ille itaque quoties eum religiosi viri adire voluerunt, cursu rapido avia petens, occursum fugiebat humanum. Unus tantummodo ferebatur se ante quinquennium præbuisse videndum, qui, credo, potenti fide id obtinere promeruit. Cui inter multa colloquia percontanti cur homines tantopere fugeret, respondisse ille perhibetur: Qui ab hominibus frequentatur, non potest ab angelis visitari. Unde non immerito recepta opinione multorum, fama vulgaverat, sanctum illum ab angelis visitari.

Ego autem a Sina monte digressus (*Ibid.*), ad Nilum flumen regressus sum, cujus ripas frequentibus monasteriis consertas, utraque ex parte lustravi.

plerumque vidi, ut dudum dixeram, uno in loco habitare centenos, sed et bina et terna millia in iisdem viculis agere constabat. Nec sane ibi minorem putatis diversantium in multitudine monachorum esse virtutem, quam eorum esse cognovistis, qui se ab humanis cœtibus removerunt. Præcipua, ut jam dixi, et prima ibi virtus, obedientia. Neque enim ibi aliter quis adveniens, a monasterii abbate suscipitur, quam qui tentatus fuerit et probatus, nullum unquam recusaturus, licet arduum et difficile, indignumque abbatis imperium.

CAPUT XI.

Obedientiæ incredibilis magna miracula.

Referam vobis duo incredibilis obedientiæ magna miracula (*Sever. Sulp., dialogo 1, c. 12*). Igitur cum quidam frater sæculi actibus abdicatis, monasterium magnæ dispositionis ingressus, suscipi se rogaret in congregationem, abbas cœpit ei multa proponere: graves esse illius disciplinæ labores, sua vero dura imperia, quæ nullius facile posset implere patientia; aliud potius monasterium, ubi facilioribus legibus viveretur, expeteret, et non tentaret aggredi quod non posset adimplere. Ille vero his terroribus nihil permoveri, sed magis omnem obedientiam ita polliceri cœpit, ut si eum abbas in ignem ire præciperet, non recusaret intrare. Quam illius professionem ubi abbas accepit, non cunctatus probare, jubet eum in clibanum, qui coquendis panibus parabatur, intrare. At ille non distulit parere præcepto, sed statim medias flammis nihil cunctatus ingressus est. Quæ mox tam audaci fide victæ, velut illis quondam Hebræis pueris, cesserunt, et confestim fugit incendium. Et ipse qui ingressus est, et putabatur arsurus, velut frigido rore perfusum se esse miratus est. Sed quid mirum, si tuum, Christe, tironem ignis ille non tetigit, ut nec abbatem pigeret dura mandasse, nec discipulum pœniteret obedientiam explese. Hinc ergo intelligendum est quantum obedientia obtinere apud Deum mereamur, dum ille qui eo quo advenerat die tentatur infirmus, per agilitatem obedientiæ perfectus inventus est. Merito felix, merito gloriosus probatus obedientia, glorificatus est passione.

CAPUT XII.

Aliud miraculum obedientiæ.

Quidam itidem frater in eodem monasterio ad eundem abbatem recipiendus **542** advenerat (*Sever. Sulp., dialogo 1, c. 13*). Cum prima ei lex obedientiæ proponeretur, ac perpetem polliceretur ad omnia vel extrema patientiam, casu abbas storacinam virgam aridam manu gerebat: hanc fixit in terram, atque illi advenæ id operis injunxit, ut tam diu virgulæ aquam irriguam ministraret, donec (quod contra naturam erat) virga arida in solo arente viresceret¹. Subiectus ille frater duræ legis imperio, aquam propriis humeris quotidie convehabat, quæ a Nilo flumine per duo fere millia petebatur. Jamque emenso anni spatio, labor non cessabat operantis, de fructu

¹ Simile apud Pelag., libell. iv, num. 3.

A operis spes esse non poterat, tamen obedientiæ virtus in labore durabat. Sequens quoque annus, vano labore tantum effectum fratris eludit. Tertio demum anno, succedentium temporum labente curriculo, cum neque nocte neque die aquarius ille cessaret, virga floruit. Ego ipse ex illa virgula arbusculam vidi, quæ hodieque intra atrium monasterii ramis vibrantibus quasi in testimonium manens, quantum obedientia meruit, et quantum fides posset, ostendit.

CAPUT XIII.

Dæmonia ejiciens etiam a dæmone possidetur, sine tamen salubri restituitur.

Quidam ex sanctis Patribus fugandorum de corporibus obsessis dæmonum incredibili præditus potestate, multa signa faciebat (*Sev. Sulp., dialog. 1, cap. 14*). Non solum enim præsens, neque verbo tantum, sed et absens quoque, interdum, cilicii sui sumbriis aut epistolis missis obsessa corpora curabat. Hic ergo mirum in modum frequentabatur a populis, ex multis locis ad eum venientibus: taceo de minoribus; præfecti, comites, atque diversarum judices potestatum, præ foribus illius sæpe jacuerunt. Hic enim omni potu in perpetuum penitus abstinuit, ac pro cibo septem tantum caricis sustentabatur. Interea sancto viro, ut ex virtute honor, ita ex honore vanitas cœpit subrepere. Quod malum ubi ille primum potuit in se sentire grassari, diu multumque discutere conatus est, sed repellere penitus non potuit. Ubique nomen ejus dæmones fitebantur. Excludere a se confluentem populum non valebat: virus interrim latens serpebat in pectore, et cujus nutu ex aliorum corporibus dæmones fugabantur, seipsum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conversus ad Dominum, oravit, ut, permessa in se diaboli potestate, similis illis fieret quos ipse curaverat. Quid multis? ille præpotens, ille signis atque virtutibus toto Oriente vulgatus, ille ad cujus limina populi ante confluerant, correptus a dæmone est; ac retentus in vinculis, omnia illa quæ energumeno solent fieri perpressus, quinto demum mense purgatus est non tantum dæmone, sed quod illi erat utilius atque optatius, etiam vanitate.

CAPUT XIV.

Eremita ad sæculum rediens quomodo punitus est.

Adolescens quidam prædives opibus (*Sev. Sulp., dialog. 1, cap. 15*), genere clarus, habens uxorem et filium parvulum, cum in Ægypto tribunus esset et frequentibus adversum Blembos [*Forte, Blemyes*] expeditionibus quædam eremi contigisset, sanctorum etiam tabernacula complura vidisset, a beato Joanne eremita verbum salutis accepit. Nec moratus inutili militia cum vano honore illo temperare, eremum constantem ingressus, brevi tempore in omni genere virtutum perfectus emicuit². Potens jejuniis, humilitate conspicuus, fide firmus, facile se antiquis monachis studio virtutis æquaverat. Cum interim subit eum cogitatio injecta per diabolum, quod rectius

² De eo Rufinus, lib. ii, c. 1.

esset ut rediret ad patriam, filiumque unicum ac domum totam cum uxore salvaret: quod utique et acceptius Deo foret, quam si solum se sæculo eriperet, et salutem suorum negligeret. Istiusmodi ergo falsæ justitiæ colore superatus, post quadriennium cellam suam atque propositum eremita deseruit. Sed ubi ad proximum monasterium, quod a multis fratribus habitabatur accessit, causam discessionis atque consilium quærentibus confitetur. Renitentibus cunctis, et præcipue loci illius abbate, male animo fixa sententia non potuit evelli. Igitur infelici se obstinatione propriens, cum dolore omnium digressus est a fratribus. Et vix a conspectu eorum abscesserat, mox impletur dæmone, cruentasque spumas ore provolvens, suis dentibus seipsum lacerabat. Deinde ad idem monasterium fratrum humeris reportatus, cum B coerceri in eo immundus spiritus non valeret, necessitate cogente ferreis nexibus alligatus, pedes cum inanibus vincuntur. Non immerita pœna fugitivo. Post biennium vero oratione sanctorum ab immundo spiritu liberatus, ad eremum, unde discesserat, mox regressus, et ipse correctus est, et aliis futurus pro exemplo, ne quem aut falsæ justitiæ umbra, aut incerta mobilitas inutili levitate compellat semel cœpta deserere.

CAPUT XV.

De habitu vel vestimento Ægyptiorum monachorum.

543 Sunt præterea quædam in ipso Ægyptiorum habitu non tantum ad curam corporis quantum ad morum formulam congruentia (Cassian., l. 1 Instit., c. 4). Cucullis namque perparvis indesinenter utuntur diebus ac noctibus, scilicet ut innocentiam et simplicitatem parvulorum jugiter custodire etiam imitatione ipsius velaminis commoneantur.

Colubis quoque lineis induuntur (Ibid., c. 5), quæ vix ad cubitos usque pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus, ut amputatos eos habere actus et opera mundi hujus suggerat abscisso manicarum.

Post hæc angusto palliolo tam amictus humilitate quam vilitate pretii, colla pariter atque humeros tegunt, quod mafortes tam nostro quam ipsorum nuncupatur eloquio (Ibid., c. 7).

Ultimum est habitus eorum pellis caprina, quæ melotes appellatur (Ibid., c. 8). Qui tamen habitus pellis caprinæ significat mortificata membra omni D petulantia carnalium passionum, debere eos in summa virtutum gravitate consistere.

Calceamenta quoque (Ibid., c. 10), velut interdicta Evangelico præcepto recusantes (Matth. et Luc. x), cum infirmitas corporis vel matutinus rigor hiemis ævit, seu meridiani æstus fervor exegerit, tantummodo muniunt pedes. Quibus tamen caligis quam licito utantur, utpote Domini mandato concessis (Act. xii; Marc. vi), nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cum accedunt ad celebranda seu ad percipienda sacrosancta mysteria, illud etiam existimantes secundum litteram custodiri debere, quod dicitur ad Moysen et ad Jesum filium

A Nave: Solve corrigiam calceamenti tui, locus enim in quo stas terra sancta est (Exod. iii; Josue v).

CAPUT XVI.

De canonico orationum modo, et perfecta abrenuntiatione sæculi.

Itaque per universam Ægyptum et Thebaidam, ulicumque habentur monasteria, legitimum orationum modum in vespertinis conventibus seu nocturnis vigiliis tenent (Cass. l. 11 Instit., c. 3). Non enim illic quisquam congregationi fratrum interesse permittitur, nisi prius universis facultatibus suis reddatur extraneus. Et qui ingressus in congregationem fuerit, sic obedire cogitur cunctis, ut redeundum sibi secundum sententiam Domini ad infantiam pristinam noverit, nihil sibi consideratione ætatis vel annorum numerositate præsumens, quam in sæculo inaniter consumptam se reputat perdidisse; sed pro rudimentorum merito et tiricini novitate, quam se gerere in Christi militia recognoscit, subdere se etiam junioribus compellitur.

Igitur per universam (ut diximus) Ægyptum duodenarius psalmorum numerus (Ibid., c. 4), tam in vespertinis quam in nocturnis solemnitatibus custoditur, ita duntaxat, ut post ipsos psalmos duæ lectiones, una veteris, alia novi Testamenti, subsequantur. Qui modus antiquitus constitutus, idcirco per tot sæcula intemeratus perdurat, quia non humana adinventione statutus a senioribus affirmatur, sed cœlitus angelico ministerio Patribus antiquis fuisse delatus.

CAPUT XVII.

Ubi angelus in congregatione seniorum duodecim psalmos visus fuit cantasse.

Nam cum, in primordiis fidei (Cass., l. 11 Instit., c. 5), pauci quidem, sed probatissimi viri, monachorum nomine censerentur, quique jam normam vivendi a successoribus apostolorum susceperant, secedentes in secretiora suburbiorum loca, agbant vitam tanto abstinentiæ rigore districtam, ut omnibus stupori esset tam ardua conversationis eorum professio. Hi ergo venerabiles Patres, pervigili cura posteris consulentes, qui modus quotidiano cultui per universum fraternitatis corpus decerni deberet, tractaturi omnes in unum locum conveniunt, ut hæreditatem pietatis ac pacis successoribus suis absolutam ab omni dispensationis lite transmitterent, verentes ne qua in quotidianis solemnitatibus inter viros ejusdem culturæ dissonantia vel varietas exorta, quandoque in posterum erroris noxii germen emitteret. Cumque pro suo unusquisque fervore, diverso modo psalmorum numeros institueret, et alii quinquagenos, alii sexagenos psalmos; nonnulli vero nec hoc quidem contenti numero transcendendi eum debere censerent, essetque inter eos pro religionis gloria pia contentio, ita ut tempus vespertinæ solemnitatis sacratissimæ quæstioni succederet; repente unus in medio eorum psalmos Domino cantaturus exurgit. Cumque, admirantibus cunctis, undecim psalmos, orationum luter-

jectione distinctos, contiguos versibus parili pronuntiatione cantasset, duodecimum sub Alleluia responsione consummans, ab universorum oculis repente substractus, quæstioni pariter et cærimoniis finem imposuit.

Exhinc sancti qui aderant seniores, intelligentes angelico magisterio congregationibus fratrum generalem canonem non sine dispensatione Domini constitutum, decreverunt hunc numerum tam in vespertinis quam in nocturnis vigillis custodire (*Ibid.*, c. 6).

544. Has igitur prædictas orationes hoc modo incipiunt atque consummant (*Cass.*, *lib. II Instit.*, c. 7), ut finito psalmo, quem Gloria subsequitur, non statim ad incurvationem genuum corruant, sed antequam genua flectant, paulisper orant; et stantes in supplicatione, majorem partem horarum expendunt. Itaque post hæc puncto brevissimo procedentes ad terram, velut orante tantum divinam clementiam, cum summa rursus velocitate consurgunt; ac iterum expansis manibus, eodem modo quo prius stantes oraverunt, suis precibus intentius immorantes. Dicunt enim ipsi, in terra diutius procumbentem monachum, quasi in oratione enixius laborantem, non solum diversis cogitationibus, sed etiam somno gravius impugnari. Experimento didicimus quod plerique non tam orationis gratia quam reflectionis obtentu in terram prostrati, diutius videntur orationem protrahere.

CAPUT XVIII.

Quanta discretio et observantia in oratione tenenda sit.

Cum igitur prædictas solemnitates, quas illi synaxeos vocant, celebraturi conveniunt (*Cass.*, *lib. II Instit.*, c. 10), tantum præbetur a cunctis silentium, ut cum in unum tam numerosa fratrum multitudo conveniat, nullius vox, excepto cæmentis, personet. In qua oratione non spatium committitur, non exercitio obstruit, non oscitatio solennitate trahitur; nullaque vox absque sacerdotis prece conclusantis auditur. Cum autem ille qui orationem collecturus est e terra surrexerit, ita ut nullus nec antequam inclinetur ille, genu flectere, nec cum ex terra surrexit, morari præsumat. Ideo enim orationes illi celeri sine concludant, ne forte immorantibus eis diutius, redundantia quedam spūi seu phlegmatis interrumpat orationis excessum; et idcirco dum adhuc fervet, velut de faucibus inimici velociter rapienda est. Qui cum sit nobis semper infestus, tunc maxime assistit infestior, cum contra se offerre nos Domino preces videt.

Quamobrem utilius censent, breves quidem orationes, sed creberrimas fieri (*Ibid.*, c. 11). Meliusque esse dicunt, decem psalmi versus cum contritione cordis et cum rationabili assignatione cantare, quam totidem psalmos cum confusione mentis effundere.

CAPUT XIX.

Quod in responsione Alleluia non dicatur psalmus, nisi qui hoc titulo prænotatur.

Illud quoque apud eos omni observantia custoditur (*Cass.*, *lib. II Instit.*, c. 11), ut in responsione

A Alleluia nullus dicatur psalmus, nisi is qui in titulo suo Alleluia inscriptione prænotatur.

Nullum etiam tempus ab operis exercitatione vacuum transire concedunt (*Ibid.*, c. 12.) quia non solum ea quæ diel splendor emittit omni instantia manibus exercere contendunt; sed etiam illa operationum genera sollicita mente perquirunt, quæ ne ipsius quidem noctis densissimæ tenebræ valent impedire, credentes se tanto sublimiorem spiritualium contemplationum puritatem mentis intuitu quæsituros, quanto diutius fuerint erga operis studium ac laboris intenti.

Hoc quoque nosse debemus (*Ibid.*, c. 18), a vespere Sabbati, quæ lucescit in diem Dominicum, ad vesperam sequentem, apud eos genua non curvari, sed nec totis quidem quinquagesimæ diebus.

CAPUT XX.

De opere manuum, et cur tertia, sexta, et nona prænotatur.

Ita namque ab eis incessanter operatio manuum privatim per cellulas exercetur (*Cass.*, *lib. III Instit.*, c. 2), ut psalmodiarum quoque vel cæterarum Scripturarum studium per totum diel spatium jugiter meditantem, in his officiis quæ nos statuto tempore celebramus, totum diel tempus absumant.

Tertiam vero horam, et sextam, atque nonam, trinis psalmis quotidie finiant (*Ibid.*, c. 3). His enim tribus temporibus etiam Daniele prophetam quotidie fenestris apertis in cœnaculo preces Domino fuisse cognoscimus (*Daniel.* vi). Nec immerito hæc specialius tempora religiosis sunt officiis deputata, in his siquidem promissionum perfectio, et summa nostræ salutis est adimpleta. Hora namque tertia, repromissus olim per prophetas Spiritus sanctus, super apostolos descendit, linguarumque omnium scientiam dedit (*Act.* ii). Hora autem sexta, immaculata hostia Dominus noster Jesus Christus oblatus est Patri, crucemque pro totius mundi salute conscendens, humani generis delevit peccata (*Coloss.* ii). Eadem quoque hora Petro in excessu mentis vocatio gentium, per submissionem vasis evangelici cœlitus delati, et purificatio omnium generum animantium in eodem vase consistentium, delata ad eum voce divinitus revelatur, dicente ei: Surge, Petre, occide et manduca (*Act.* x) Quod vas quatuor initiis de cœlo summisum, non aliud quam Evangelium designare manifeste cognoscitur. Hora vero nona Christus inferna penetrans, inextricabiles tartari tenebras coruscatione sui splendoris exstinxit (*Matth.* xvii); portasque æreas ejus effringens, et seras ferreas conterens, captivitatem 545 sanctorum quæ clausa tenebatur, secum transvexit ad cœlos, igneaque rhomphæa submota, antiquum incolam paradiso restituit. Eadem quoque hora Cornelius centurio in precibus persistens (*Act.* x), commemorationem orationum et elemosynarum suarum ante Deum factam ab angelo sibi loquente cognoscit. Quibus testimoniis liquido comprobatur non immerito sanctis et apostolicis viris hæc horas religiosis obsequiis consecratis

nobis quoque observari similiter oportere : qui nisi velut lege quadam solvere hæc pietatis officia saltem statutis temporibus adigamur, totum diei spatium oblivione aut desidia vel vanis occupationibus involuti, absque orationis interpellatione consumamus.

CAPUT XXI.

Cum quanta discretione et cautela suscipiantur in monasterio abrenuntiantes sæculo.

Cum igitur quis renuntiaturus sæculi negotiis, in monasterium se suscipi rogaverit (*Cass., l. iv Instit., c. 3*), non ante admittitur quam diebus decem vel eo amplius pro foribus monasterii excubans, indicium perseverantiæ suæ, pariter humilitatis ac patientiæ demonstraverit. Cuique omnium fratrum prætereuntium genibus provolutus, et ab universis refutatus atque despectus sit, quasi qui non causa religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare, injuriis quoque multis affectus, experimentum dederit constantiæ suæ; et qualis futurus sit in tentationibus, opprobrii tolerantia declaraverit; atque ita postmodum susceptus, diligentia summa perquiritur ne de facultatibus suis inhæserit ei vel unius nummi contagio. Scient enim eum sub monasterii disciplina diuturnum esse non posse, sed nec humilitatem aut obedientiam obtinere, si in conspectu ejus quantumcumque pecuniæ latitaverit.

Quamobrem ita nudatur unusquisque, cum receptus fuerit, omni pristina facultate, ut ne ipsum quidem vestimentum quo indutus est habere permittatur ulterius (*Ibid., c. v*); sed in conventu fratrum productus in medium, exiit propriis indumentis, ac per manus abbatis induitur monasterii vestimentis, ut per hoc non solum se universis rebus suis antiquis noverit spoliatum, sed etiam omni mundiali fastu deposito, ad Christi paupertatem et inopiam se descendisse cognoscat.

Illa vero quæ posuit vestimenta (*Ibid., c. 6*), tandem reservantur in monasterio, donec profectus et conversationis ejus ac tolerantia virtutem evidenter agnoscant. Et si posse eum ibi perdurare perspexerint, tunc indigentibus eadem vestimenta largiuntur; sin vero in quadam illum murmuratione vel qualibet inobedientia deprehenderint, exuentes eum monasterii, quibus indutus erat, vestimentis, et repositum antiquis, quæ servata fuerant, depellunt de congregatione.

Cum igitur quis susceptus, et hac perseverantia (qua diximus) fuerit comprobatus, ac depositis propriis indumentis, habitu monasteriali fuerit accinctus (*Ibid., c. 7*), non statim congregationi fratrum commiseri permittitur; sed deputatur alicui seniori, qui seorsum non longe a vestibulo monasterii commanens, habet curam peregrinorum atque advenientium deputatam, eisque omnem diligentiam suspensionis et humanitatis impendit. Cumque ibidem cum ipso integro anno deserviens, absque ulla querela suum circa peregrinos exhibuerit famulatum, doctus per hæc prima institutione humilitatis, admiscetur posthæc congregationi fratrum.

Ac demum docetur primitus suas vincere voluntates, et ea illi sæpius imperare student, quæ senserint animo ejus esse contraria (*Ibid., c. 8*). Pronuntiant enim nullatenus posse monachum prævalere vel iræ, vel tristitiæ, vel spiritui fornicationis, nisi prius didicerit mortificare per obedientiam suas voluntates; sed nec humilitatem quidem cordis veram, nec cum fratribus concordiam firmam posse retinere, nec in monasterio diutius permanere eum qui voluntates suas non didicerit superare.

CAPUT XXII.

Quod nullus in monasterio sine jussione seniorum aqere aliquid præsumat.

Post hæc tanta obedientia apud eos obedientia regula custoditur (*Cass., l. iv Instit., c. 10*), ut juniores absque præpositi sui scientia vel permissu nec ad ipsas quidem naturales necessitates progredi præsumant; et sic universa præcepta, quæ eis ab abbate fuerint imperata, complere festinant, tanquam si ex Deo sint cœlitus edita, ut aliquando etiam impossibilia sibi imperata, ea fide ac devotione suscipiant, ut tota virtute perficere ea et consummare nitantur.

Itaque considerantes intra cubilla sua, et operi ac meditationi studium pariter impendentes (*Ibid., c. 12*), cum signum aliquod audierint ad orationem eos seu ad opus aliquod prorumpit, ita ut ille qui scripturas exercet, cum repertus fuerit inchoasse litteram, finire non audeat; sed in eodem puncto quo ad **546** aures ejus sonitus pulsantis signi advenit, summa velocitate proiliens, ne tantum quidem moræ ei interponat, quantum cœpti apicis consummet effligiem.

Illam sane virtutem inter cæteras institutiones eorum magnam esse cognovimus (*Cass., lib. iv, c. 13*), quod nulli fuscillam, nulli peculiarem sportam, nec aliquid aliud quasi proprium possidere licet, sed nec verbo quidem audeat quis dicere aliquid esse suum.

CAPUT XXIII.

De tribus granis lenticulæ negligenter dimissis.

Igitur in septimana cujusdam fratris, qui officio coquini deserviebat (*Cass., lib. iv Instit., c. 20*), cum præteriens præpositus monasterii, tria grana lenticulæ jacere vidisset in terra, quæ fratri festinanti ad coctionem præparandam, inter manus, quando aqua lavabantur, elapsa fuerant, confestim super hoc abbatem consulit. Tunc frater ille, velut interversor et neglector sacri poculi judicatus, ab oratione suspensus est: cujus negligentiam reatus non aliter ei remissus est, nisi cum publica poenitentia diluisset.

CAPUT XXXIV.

De duobus monachis, in quorum septimana lignum defecit.

Novi alios fratres (*Cass., lib. iv Instit., c. 21*), in quorum septimana cum accidisset tanta lignorum penuria, ut non esset penitus unde soliti cibi fratribus pararentur, et donec possent exempla deferri, ut

xerophagia contenti essent abbatis fuisset auctoritate præceptum; essetque hoc universis placitum, nec quisquam posset illum coctionis sperare pulmentum; illos, velut qui fructu ac mercede sui laboris et obsequii fraudarentur, si in ordine vicis suæ cibos fratribus non secundum consuetudinem paravissent. tantum sibi spontanei laboris ac sollicitudinis indixisse, ut in illis aridis ac sterilibus locis, in quibus ligna nisi de fructiferis arboribus excidantur, omnimodis nequeunt inveniri, neque enim in illis locis ulla reperiuntur fruteta silvestria. Igitur per extensa avia discurrentes fratres illi, et in eremum, quæ versus mare Mortuum tenditur, abeuntes, festucas tenues ac spinulas, quas ventus huc illucque disperserat, colligentes, cunctam soleunitatem ciborum spontaneis obsequiis præparaverunt. Tanta namque fide hæc sua munera fratribus exhibuerunt, ut etiam cum illos honeste posset vel lignorum excusare penuria, vel abbatis imperium, pro suo fructu atque mercede noluerint abuti licentia.

CAPUT XXV.

De beato Joanne, qui habitabat juxta Lyco oppidum.

Necessarium reor huic operi commemorationem facere beati Joannis (*Cass., lib. iv Instit., c. 25; Ruff., lib. II, cap. 1*), qui commoratus est juxta Lyco, quod est oppidum Thebaidæ, quique propter obedientiæ virtutem usque ad prophetiæ gratiam sublimatur. Sic enim per totum claruit mundum, ut et regionibus mundi hujus merito suo redderetur illustris. Nam cum in extremis, ut dixi, Thebaidæ partibus commaneret, non ante præsumebat Theodosius imperator ad præpotentium tyrannorum bella procedere, quam illius animaretur oraculis atque responsis. Quibus confidens, velut cœlitus sibi delatis, trophæa de desperatis bellis atque hostibus semper reportavit.

CAPUT XXVI.

De obedientia ejusdem Joannis.

Hic itaque beatus Joannes ab adolescentia sua usque ad perfectam ac virilem ætatem cuidam seniori deserviens (*Cass., lib. iv Instit., c. 24*), donec ille in hujus vitæ conversatione duravit, tanta ei humilitate inhæsit, ut ipsi quoque seni stuporem summum obedientia illius incuteret. Cujus hanc virtutem, utrum de vera fide ac profunda cordis simplicitate descenderet, volens senex manifestius explorare, ei plura, etiam superflua et impossibilia, frequentius injungebat, ex quibus pauca narrabo. Sumpsit namque de lignario suo virgultum senex, quod olim excisum usibus foci fuerat præparatum, cum hoc coram ipso indixisset in terram, præcepit ei ut, advecta aqua, quotidie illud bis irrigaret. Quod præceptum veneratione solita sine ulla impossibilitatis consideratione adolescens suscipiens, ita quotidianis diebus explevit, ut aquam per duo milliaria indesinenter apportans, nullatenus lignum cessaret rigare; atque per totum anni spatium, non infirmitas corporis, non occupatio necessitatis ullius intercedens, ab observantia præcepti hujus potuit eum impedire. Cumque hanc sedulitatem tacitus

A senex latenter diebus singulis explorasset, et videret eum simplici cordis affectu mandatum suum, velut divinitus imperatum, servare, miserans tandem tam longi laboris ejus perseverantiam, accedens ad aridum virgultum, dixit: O fili Joannes, misitne radices hæc arbor, an non? Cumque ille nescire se dixisset, senex, velut tentans si jam suis radicibus teneretur, evulsit coram ipso virgultum; et projiciens longius illud, præcepit discipulo ut deinceps rigare cessaret.

CAPUT XXVII.

De immani saxo, quod idem Joannes per obedientiam advexit.

547 Itaque cum jam fama obedientiæ ejus per monasteria universa fragraret (*Cass., lib. iv Instit., c. 25*), quidam fratres probationis, imo ædificationis ejus causa venerunt ad senem. Tunc senex vocans discipulum suum, ait ad eum: Curre, Joannes, et saxum illud huc adolve quantocius. Qui confestim saxum immane, applicita nunc cervice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu provolvere contendebat, ut sudore membrorum suorum, non solum totum infunderet vestimentum, sed etiam saxum ipsum suis cervicibus humectaret. In hoc quoque parum metiens impossibilitatem præcepti vel facti, pro reverentia senis et obsequii simplicitate sincera, qua credebat tota fide, senem nihil posse incassum ac sine ratione præcipere. Hucusque abbatis Joannis pauca de multis dixisse sufficiat; nunc abbatis Mutii factum dignum memoria comprehendam.

CAPUT XXVIII.

De mirabili patientia abbatis Mutii.

Hic namque abbas Mutius, abrenunciare desiderans huic mundo, monasterium petiit (*Cass., lib. 4 Instit., c. 27*). Qui tam diu pro foribus monasterii cum parvulo filio octo circiter annorum excubavit, donec suscipi mereretur. Cumque tandem recepti fuissent, confestim ab invicem separati sunt, ne scilicet jugi visione parvuli, reminisceretur pater quam abjecerat facultatem; et quemadmodum divitem se jam non esse sciebat, ita et patrem se esse nesciret. Quod ut plenius probaretur, utrum ipse plus faceret affectione sanguinis an obedientiæ, negligebatur parvulus, pannis potius quam vestimentis indutus. Sed et colaphis atque alapis expositus diversorum, quos plerumque sub oculis suis pater innocenti parvulo etiam gratis cernebat inferri, ita ut nunquam genas ejus nisi lacrymarum sordentibus vestigiis videret infectas. Cumque taliter infans sub oculis ejus per singulos dies ageretur ille pro amore Christi et obedientiæ virtute, rigido semper et immobili viscere perduravit. Non enim reputavit jam suum filium, quem secum pariter obtulerat Christo, nec curabat de presentibus ejus injuriis. Sed magis exultabat quod ille nequaquam distractionem mentis illius atque immobilem rigorem emolliret. Quod videns Pater monasterii, ad comprobandam magis ejus constantiam, cum vidisset quadam die infantem plorare, simulans se iratum, præcepit pateri ejus ut tollens eum, jacta-

ret in aquam. Tunc ille velut a Domino hoc sibi esset præceptum, confestim celeri cursu rapiens fluvium, ad ripam fluminis jactaturus advexit. Quod profecto furore fidei et obedientiæ ejus fuisset opere consummatum, nisi procurati fuissent ab abbate fratres qui sollicitè ripam fluminis possiderent ad parvulum eruendum, projectumque jam quodammodo de fluminis alveo parvulum confestim rapuerunt et cum summa devotione præcepto patris completo, ab effectu operis revocaverunt.

Cujus fides atque obedientia et devotio in tantum fuit Deo accepta (*Ibid.*, c. 28), ut statim divino testimonio comprobata sit. Revelatum namque est continuo seniori hac eum obedientia Abrahæ patriarchæ opus implesse. Cumque, brevi tempore exacto, idem abbas migraret de sæculo, hunc patrem Mutium pro obedientia cunctis fratribus proponens, successorem sui atque abbatem monasterio reliquit.

CAPUT XXIX.

De manacho cujusdem comitis filio, qui sportas per plateas jussus fuerat portare.

Novimus quemdam fratrem, secundum sæculi hujus ordinem, summæ familiæ, nam patre comite et ditissimo oriundus fuit (*Cass.*, lib. iv *Instit.*, c. 29). Qui relictis parentibus cum ad monasterium pervolasset, ad comprobendam ejus humilitatem, statim ei a seniore præceptum est ut decem sportas grandes, quas necesse non erat tunc vendere, cervicibus suis impositas, distrahendas per plateas circumferret; adjecta conditione, quo diutius in hoc officio ipse detineretur, ut si forte unus eas emere pariter voluisset, non cederet, sed sigillatim eas quærentibus venderet. Quod ille tota devotione complevit; et omni verecundia pro Christi desiderio calcata, sportas humeris suis imponens, et per plateas portans, statuto pretio distraxit, et pecuniam ad monasterium reportavit.

CAPUT XXX.

De abbate Pinuphio, qui pro humilitate fugiens, de monasterio longius secessit.

Vidimus et abbatem Pinuphium (*Cass.*, lib. iv *Instit.*, c. 30), qui cum esset immanis monasterii presbyter, quod est in Ægypto, non longe a Panephyssi civitate, et pro ipsa reverentia vel vitæ suæ vel ætatis vel sacerdotii, cunctis honorabilis existeret; videns se pro hoc ipso humilitatem tenere non posse, occulte fugiens de cœnobio, secessit solus in Thebaidis ultimas partes; ibique deposito indumento 548 monachorum, assumpta sæculari veste, monasterium Tabennensiarum expetivit, quod sciebat cunctis monasteriis esse districtus, et in quo se pro longitudine regionis credidit ignorandum. Ubi dum diutissime pro foribus perseverans, cuactorum fratrum genubus provolutus, ut susciperetur summis precibus ambivit. Cumque multo depectu probatus, et tandem fuisset admissus, continuo ut seni, nullique operi penitus apto, horti cura diligentiaque mandatur. Quam ille operam sub alio fratre juniore, qui eum sibi creditum retinebat, exercens, sic eidem subdebatur, ut non solum ea

quæ ad horti diligentiam pertinebant, sed etiam universa officia, quæ erant cunctis fratribus aspera vel indigna, tota quotidie sedulitate compleret: complura vero etiam nocte consurgens, ita furtim nullo teste operabatur, ut penitus auctorem operis nemo deprehenderet. Cumque ibidem trienniodelitescens, per universam Ægyptum dispersis ubique fratribus quæreretur, a quodam tandem visus fratre, qui de Ægypti partibus advenerat, vix potuit pro humilitate habitus sui ac vilitate officii, quod gerebat, agnosci; nam sarculo deorsum incurvus, præparabat oleribus terram; deinde sterco humeris suis apportans, eorum radicibus ingerebat. Cumque hæc intuens frater, super agnitione ejus diutissima hæsitacione fuisset detentus, propius tandem accedens, non solum vultum, sed etiam sonum vocis ejus diligenter explorans, ad pedes ejus cominus se projecit. Tunc fratres stupere cœperunt, et inquirere cur hoc fecisset ei qui, apud ipsos velut nuper de sæculo egressus, nabebatur extremus. Cumque eis frater ille rei ordinem et nomen ipsius abbatis indicasset, majori miraculo sunt percussi, quoniam et apud ipsos magna opinione fuerat compertus. Tunc ignorantia suæ veniam ab eo postulabant, quod eum tanto tempore inter juniores ac parvulos deputassent. At ille flebat multum et lugebat, quod scilicet invidia diaboli fuisset proditus, nec licuisset ei diutius in tali humilitate atque abjectione perdurare. Tunc eum fratres invitum ac flentem ad proprium monasterium reduxerunt, custodientes cum summa diligentia, ne similiter quoque delapsus aufereret.

Ubi cum fuisset modico tempore demoratus (*Cassian.*, l. iv *Instit.*, c. 31), eodem rursus humilitatis desiderio accensus, captans nocturna silentia, ita defugit, ut jam non vicinam provinciam, sed incognitas regiones expeteret. Nam conscendens navim, in Palæstinæ partes commeari curavit, credens se tutius latiturum, si ad illa semetipsum asportasset loca, in quibus nec nomen quidem suum fuisset auditum. Quo cum advenisset, nostrum monasterium protinus expetivit, quod non longe erat a spelæo in quo Dominus noster ex Virgine nasci dignatus est. In quo monasterio modico tempore supradictus abbas Pinuphius delitescens, secundum sententiam Domini, tanquam civitas supra montem posita, diutius abscondi non potuit (*Matth.* v). Nam continuo quidam fratrum, qui ad loca sancta de Ægypti partibus orationis causa venerant, agniti eum cum multa prece et maxime invitum, ad suum iterum cœnobium revocaverunt.

CAPUT XXXI.

Exhortatio optima ad novitium monachum.

Hunc igitur senem, pro illa quæ nobis fuerat apud ipsum in nostro monasterio familiaris amicitia, cum post hæc in Ægypto requisissemus, contigit ut nobis illic commorantibus, fratrem quemdam in monasterio suo reciperet (*Cass.*, lib. iv *Instit.*, c. 32). Cui miram exhortationem sub nostra præsentia indidit, quam mihi animus fuit huic opusculo intexere. Ad

ergo ad eum : Nosti, fili, quot diebus pro foribus excubans, hodie sis receptus. Cujus difficultatis causam primitus debes agnoscere. Poterit enim tibi in hac vita quam ingredi concupiscis multum conferre, si, ratione ejus agnita, ad servitium Christi sicut oportet accesseris.

Sicut namque immensa gloria fideliter servientibus Deo ac secundum institutiones hujus regulæ et coherentibus repromittitur in futurum (*Ibid.*, c. 35), ita poenæ gravissimæ præparantur his qui tepide eam negligenterque fuerint executi; et secundum hoc quod professi sunt, vel quod ab hominibus esse creduntur, fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint. Mellius est enim non vovere, quam vovere et non redere (*Eccles.* v); et maledictus qui facit opus Domini negligenter (*Jerem.* XLVIII). Igitur ob id a nobis diutissime refutatus es, non quia tuam vel omnium salutem non toto desiderio cupiamus amplecti, sed ne temere receptus, et nos apud Deum levitatis, et te reum gravioris supplicii fecerimus, si ad præsens facile susceptus, nec pondus professionis hujus intelligens, vel destitutor posthæc, vel tepidus exstitisses.

Noveris ergo hodierna die te hunc mundo et actibus ejus esse defunctum (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 34); teque secundum Apostolum, mundo huic esse crucifixum, tibi que hunc mundum (*Gal.* VI). Sed forte dicis : Quomodo quis vivens potest esse crucifixus? Audi breviter rationem.

Crux nostra timor Domini est (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 35). Sicut enim quis crucifixus jam non pro animi sui motu membra sua quoquam movendi vel convertendi habet potestatem, ita et nos voluntates nostras ac desideria, non secundum id quod nos delectat ad præsens, sed secundum præceptum Domini, quo nos constrinxit, applicare debemus. Et sicut ille qui patibulo crucis affligitur non jam præsentia contemplatur, nec de suis affectionibus cogitat, nulla jam possidendi concupiscentia permovetur, seque cum adhuc spirat in corpore, cunctis elementis credit esse defunctum; ita nos quoque timore Domini oportet esse crucifixos omnibus carnalibus vitiis, et illuc semper habere oculos mentis nostræ defixos, quo nos sperare debemus momentis singulis esse migraturos.

Cavendum est ergo ne quid aliquando eorum præsumamus quæ renuntiantes abjecimus (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 36). Non enim qui cœperit hæc, sed qui perseveraverit in his usque in finem, hic salvus erit (*Matth.* X, 214).

Versutus enim serpens calcanea nostra semper observat (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 37), id est, insidiatur exitui nostræ, et neque ad finem vitæ nos semper supplantare conatur; et ideo bene coepisse nihil proderit, si bene consummatum non fuerit (*Gen.* 3).

Quapropter, secundum Scripturæ sententiam, ingressus ad serviendum Domino (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 38), etiam in timore Domini, et præpara animam

tuam non ad requiem, non ad delicias, sed ad tentationes et angustias (*Eccles.* II); per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei (*Act.* XIV). Angusta namque est porta, et arcta via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam (*Matth.* VII).

Principium ergo nostræ salutis timor Domini est (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 39). Per hunc enim et initium conversionis, et virtutis custodia acquiritur. Qui cum penetraverit hominis mentem, contemptum omnium rerum parit, et mundi gignit horrorem. Contemptus autem ac privatione omnium facultatum, humilitas vera acquiritur. Humilitas autem his indicis comprobatur : primo, si mortificatas in se monachus omnes habeat voluntates; secundo, si actus et cogitationes non celaverit seniores; tertio, si nihil suæ discretioni, sed judicio ejus universa committat; quarto, si in omnibus præceptis servet obedientiæ mansuetudinem, et patientiæ constantiam; quinto, ut nulli inferat injuriam, sed et illatas sibi patienter toleret; sexto, si nihil agat præter regulæ exempla; septimo, si, ad omnia quæ sibi imperantur, velut operarium malum se judicaverit et indignum; octavo, si semetipsum cunctis inferiore pronuntiet; nono, si linguam suam cohibeat, et non sit clamorosus in voce; decimo, si non sit facilis ac promptus in risu. Talibus namque indicibus humilitas vera dignoscitur.

Sed et hæc quoque tibi in congregatione necessario ostodienda sunt (*Cass.*, lib. IV *Instit.*, c. 41), ut scilicet secundum Psalmistæ sententiam, sis tanquam surdus non audiens, et sicut mutus non aperiens os suum (*Psal.* XXXVII), nihil discernens, nihil dijudicans ex his quæ tibi fuerint imperata.

Ergo patientiam tuam non debes sperare de aliorum virtute (*Ibid.*, c. 42), id est, ut tunc eam tantummodo possideas, cum a nemine fueris irritatus.

Principium nostræ salutis (sicut jam dictum est) timor Domini est (*Ibid.*, c. 43). De timore Domini nascitur compunctio salutaris; de compunctione cordis procedit contemptus omnium facultatum ac nuditas; de nuditate humilitas procedit; de humilitate generatur mortificatio voluntatum; de mortificatione voluntatum exarscuntur universa vitia; expulsiōne vitiorum virtutes fructificant atque succedunt; pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur; puritate cordis apostolicæ charitatis perfectio pervenitur.

CAPUT XXXII.

De monacho qui ante constitutam horam peregre recessit cogit.

Cum de Syria partibus Ægypti provinciam petissemus (*Cass.*, lib. V *Instit.*, c. 24), quidam monachus senex probatissimus gratificus nos suscipiens, refectionem nobis ante constitutam horam juveni præparavit. Percontantibus ergo nobis cur ante canonicam refectionis horam nos prandere cogeret, respondit et ait : Jejunium, frater, semper est mecum; vos autem continuo dimissurus, mecum jugiter tenere non poterō. Itaque Christum in vobis suscipiens, reficere

eum debet; et cum vos deduxero, districtiorem jejunii in memetipso potero compensare. Non enim possunt filii sponsi jejunare, donec cum illis est sponsa; cum autem discesserit, tunc licite jejunabunt (Luc. v; Matth. ix).

CAPUT XXXIII.

De monacho qui nunquam solus cocam sumere solitus erat.

Vidimus et alium in solitudine commorantem (Cass., lib. v *Instit.*, c. 26), qui nunquam solus cibum sumere concesserat; sed etiam si per totos quatuordecim dies ad ejus cellulam nullus ex fratribus advenisset, refectorem jugiter differabat, jejunus perseverans, donec Sabbatum vel Dominica die congregationis obtento **550** procedens ad ecclesiam, peregrinum quempiam reperisset; quem exinde reducens ad cellulam suam, cum ipso pariter comedit cibum.

CAPUT XXXIV.

De Machete senae monacho.

Vidimus et alium senem (Cass., l. v *Instit.*, c. 29), Machetem nomine, solitarii, cui hanc gratiam donaverat Dominus, ut si quando in conventu fratrum per totam noctem et diem agigaretur collatio spiritalis, nunquam ille somno opprimeretur; si quis vero detractionis verbum seu otiosum tentasset inferre, statim ille in somnum concidebat.

Hic etiam seni (*Ibid.*, c. 32), cum aliquando epistolae patris ejus ac matris amicorumque multorum de provincia Ponti transmissae fuissent, accipiens grandem fasciculum litterarum, diuque apud semetipsum volvens, dixit: Quantarum cogitationum causa erit mihi istarum lectio, quae me vel ad inane gaudium, vel ad tristitias infructuosas impellent? Quantiis diebus horum recordatione qui scripserunt, intentionem pectoris mei a proposita contemplatione revocabunt? Et haec volvens in suo pectore, non solum nullam resolvere epistolam definivit, sed ne ipsum quidem fasciculum resignare; ne scilicet eorum qui scripserunt, vel nomina recensendo, vel vultus recordando, a spiritus sui intentione cessaret. Itaque ut eum constrictum acceperat, igni tradidit cremandum: Ite, inquit, cogitationes patriae, pariter concremami, nec me ulterius ad ea quae fugi revocare tentetis.

CAPUT XXXV.

De Theodoro abbate.

Vidimus et alium abbatem Theodorum (Cass., lib. v *Instit.*, c. 33), summa sanctitate ac scientia praeditum non solum in actuali vita, sed etiam notitia Scripturarum, quam ei non tam studium lectionis constiterat, quam sola puritas cordis. Hic cum explanationem cujusdam obscurissimae quaestionis inquireret, septem diebus ac noctibus in oratione infatigabilis perstitit, donec solutionem propositae quaestionis Domino revelante cognosceret. Hic idem beatus Theodorus, cum inopinatus ad meam cellulam intempesta nocte venisset, quidam novus adhuc eremita solus

agerem, paterna casualitate lateenter explorans, cumque ego, jam finita vespertina solemnitate, lassus corpus cepissem radicare, et me incubantem psiathio reperisset; protrahens ex intimo corde, ampullam, meoque me vocitans nomine, dixit: Quare, inquit, a Joanne¹, de Deo loquuntur, equaque in semetipsis amplectuntur, et tu frateris ieta lumina, incerti saporis solutus? Itaque exortate me, salubriter deinceps vigilare compulsi.

CAPUT XXXVI.

De anachoretis in vastissima eremo habitantibus.

Itaque, cum de Palaestinae monasteriis ad oppidum Aegypti, quod Bialcos appellatur, venissemus, ibique plurimam turbam coenobii disciplina constrictam vidissemus (Cass., lib. v *Instit.*, c. 36), aliam quoque ordinem, qui exaltior haberetur, id est, anachoretatum, exactiorum praeconiis investigari, sagacissimo corde videre properavimus. Hi namque in monasteriis primum sub districtiore regule diligentem edocti, durissimis demonum praeliis congressuri, penetrant eremi profunda secreta. Hujus ergo propositi viros comperimus circa [A.], circa] Nili fluminis alveum commorari, in loco qui uno latere Nilo flumine, alio maris vastitate circumdatus, insulam reddit, nullis aliis hominibus quam monachis secretum expellentibus optabilem. Nec enim cuiquam culturae aptam esse terram illam saetas soli ac sterilitas patitur arvarum. Ad istos ergo summo desiderio festinantibus, supra modum summos eorum labores, quos in solitudine tolerant, admirati sumus. Nam ipsius aquae tanta paucitas constringuntur, ut alij diligentia dispendent, quali panno facit pretiosissimum vinum. Tribus namque millibus et eo amplius, eam de Nilo flumine necessariis usibus apportant; quod tamen intervallum, areosis divisum montibus, laboris difficultate gravissima duplicatur.

CAPUT XXXVII.

De Archebio monacho.

His igitur visis, cum nos imitationis eorum ardor accenderet (Cass., lib. v *Instit.*, c. 37), unus eorum probatissimus eremita, Archebius nomine, humanitatis gratia perduxit nos ad suam cellulam. Qui cum comperisset nos ibidem vel commorari, statim se eundem locum velle deselinquere, ac nobis cellulam suam, velut exinde migraturus, coepit offerre. Dicebat autem hoc se facturum, etiam si nos non advenissemus. Tunc susceptam cellulam ipsius cum omnibus utensilibus possedimus. Erat itaque illic paucis diebus, quibus construendae cellae pararet impendia, de illo loco discedens. Reversus post haec, aliam sibi summo labore construxit, quam rursus non longe post supervenientibus fratribus similiter **551** charitatis causa cum universo tradidit instrumentum. Ipse vero erga opus charitatis infatigabilis perseverans, tertiam sibi cellam, ubi commoraretur, instruxit.

¹ Auctor se Joannem vocat. Est Joannes Cassianus.

CAPUT XXXVIII.

De duobus adolescentibus qui ficus ad ægrotum ferentes in itinere defuncti sunt.

Quidam autem frater (*Cass., lib. v Instit., c. 40*), cum ficus de Mæreote, abbati Joanni in eremum Scythim detulisset, ille statim eas ad senem quemdam, qui in interiore deserto mala valetudine laborabat, per duos adolescentulos misit, siquidem decem et octo millibus longe ab ecclesia commanebat hic solitarius. Qui adolescentes, acceptis pomis, cum ad prædicti senis tenderent cellulam, infusa repente densissima nube, tramitem recti itineris perdidērunt. Cumque tota die ac nocte discurrentes per aviam eremi vastitatem, nequaquam potuissent eremitæ ægrotantis cellulam invenire, tam itineris lassitudine quam inedia sitique confecti, fixis in terram genibus, dum orarent, spiritum Domino reddiderunt. Qui post hæc vestigiorum indicis diutissime perquisiti, quæ in locis illis arenosis tanquam nivibus impressa designantur, donec ea levi flatu ventorum tenuis arena discurrens cooperiret, inventi sunt tandem sicut oraverant jacentes, et ficus intactas, ut acceperant, reservantes. Elegerunt enim animam magis quam fidem depositi perdere, ne scilicet absque jussu abbatis quidquam victus præsumerent; vitamque potius voluerunt amittere temporalem, quam senioris violare mandatum.

CAPUT XXXIX.

Quanta sit jugitas operum apud Ægypti monachos.

Per totam itaque Ægyptum monachi nullo modo patiuntur esse otiosi (*Cass., lib. x, Instit. c. 22*), sed victum suum labore manuum consequuntur; et non solum de laboribus suis peregrinos et advenientes fratres secum reficiunt, sed etiam per loca Libyæ, quæ fame laborant, necnon etiam per civitates his qui in carceribus et diversis vinculis tenentur, immanem conferunt alimoniam substantiam, de fructu manuum suarum rationabile sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes.

Dicunt enim operantem monachum dæmone uno pulsari semper, otiosum vero innumerabilibus spiritibus devastari (*Ibid., c. 23*).

CAPUT XL.

De abbate Paulo.

Denique abbas Paulus probatissimus Patrum (*Ibid., c. 24*), cum in eremo vastissima consisteret, quæ Porphyrio nuncupatur, tantum palmarum fructibus et horto modico sustentabatur; nec poterat aliud unde sustentaretur operis exercere, eo quod ab hominibus vel habitabili terra amplius quam septem mansionibus aberat in deserto. Hic ergo ne momentum temporis penitus otiosus staret, colligebat palmarum folia; et quotidianum pensum, velut exinde sustentandus, ipse a semetipso exigebat jugiter. Cumque opere totius anni spelunca ejus fuisset impleta, et non haberet qui hoc distraheret, neque ipse otiosus posset manere, totum quod sollicita cura laboraverat, annis singulis igne supposito concremahat. Intantum probans, sine opere manuum nec in loco

A posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere

CAPUT XLI.

De fratre blasphemus, qui intolerabili æstu libidinis urebatur.

Novi alium fratrem qui probatissimo cuidam seni, vitio carnis semetipsum gravissime confessus est impugnari; intolerabili namque æstu libidinis urebatur (*Cass., lib. xii, Instit., c. 20*). Tunc senex velut spiritalis medicus, interiorem causam et originem morbi hujus protinus pervidens, graviterque suspirans, ait: Nequaquam, fili, tam nequam spiritui te Dominus permisisset, nisi aliquid blasphemasses in eo. Quod frater audiens, statim procidit ad pedes ejus in terram, summaque admiratione percussus, confessus est in Filium Dei cogitatione impia blasphemasse. Unde perspicuum est eum qui in Deum blasphemus existit, tanquam qui irroget illi injuriam, perfectionis integritate privari, et sanctificationem castimoniam non mereri.

CAPUT XLII.

Ubi plurimi convenerunt seniores ad sanctum Antonium gratia consolationis.

Quodam autem tempore convenerunt plurimi seniorum ad beatum Antonium, commorantem in Thebaidæ partibus, perfectionis inquisitione et collationis gratia (*Cassian. Collat. 11, cap. 2*). Cumque a vespertinis horis usque ad lucem fuisset protracta collatio, quæstio discretionis maximum noctis spatium consumpsit. Nam diutissime inter eos quærebatur quænam virtus vel observatio monachum a diaboli laqueis custodire posset illæsum, vel certe ad Deum recto tramite firmoque greasu perduceret. Cuiusque pro captu mentis suæ unusquisque sententiam proferret in medium; et alii quidem hoc in juniorum vigiliarumque studio collocarent, alii in nuditate et contemptu **552** rerum, alii remotiorem vitam et eremi secreta censerent; et nonnulli in primis sectanda charitatis, id est, humanitatis officia definiunt; quia ipsa pie erga fratres et peregrinos studio susceptionis impenduntur. Cumque in hunc modum pia contentione decertarent, essetque jam noctis maximum tempus consumptum, respondens demum beatus Antonius universis, dixit: Omnia quidem hæc quæ dixistis, necessaria sunt et utilia sitientibus Deum: sed his principalem tribuere gratiam, nequaquam nos innumerabiles multorum fratrum casus et experimenta permittunt. Nam sæpe vidimus fratres has observationes tenentes, repentino casu deceptos, eo quod in bono quod cæperant, discretionem minime tenuerunt. Nec etiam alia causa lapsus eorum deprehenditur, nisi quod minus a senioribus instituti, nequaquam potuerunt rationem discretionis hujus adipisci, quæ viam regiam docet monachum semper incedere, et nec excessu contentiæ modum transire permittit, nec deflectere ad vitia concedit. In omnibus ergo quæ agimus, discretio anteponenda est. Manifestissime enim declaratur nullam sine discretionis gratia perfecte posse vel

perfici vel stare virtutem. Et hæc dicente Antonio, universorum sententia definitum est, discretionem esse quæ fixo gradu intrepidum monachum perducit ad Deum, et prædictas virtutes jugiter conservet illæsas. Omnium namque virtutum genitrix et custos atque moderatrix discretio est.

CAPUT XLIII.

De Herone sene.

Et ut hæc exemplis certioribus approbemus (*Cassian., Collat. II, cap. 5*), referam vobis de quodam sene, Herone nomine, qui discretionem minime retinens, omnes pristinos labores perdidit, et insuper miserabiliter vitam finivit. Ante paucos etenim dies illusionem diaboli a summis ad ima dejectus est. Illic itaque quinquaginta annis in eremo commoratus, singularem vitæ distractionem tenuit, et solitudinis secreta miro fervore ultra omnes sectatus est. Hic igitur post tantos labores ab insidiatore delusus, gravissimo lapsu corruens, cunctos in eremo constitutos luctuoso dolore percussit. Qui minime cecidisset, si honum discretionis tenere voluisset. Tanto siquidem rigore animi sui immutabilem jejunii continentiam semper exercuit, et solitudinis ac cellulæ secreta jugiter sectatus est, ut nec die sancti Paschæ rigorem abstinentiæ solveret. Cumque omnes eremitæ pro tanta solemnitate ad ecclesiam pariter convenissent, solus ille non adfuit, ne quantulumque perceptione leguminis parvi, a suo proposito videretur relaxasse: qua præsumptione deceptus, angelum Satanae velut angelum lucis suscipiens cum summa veneratione, ejusque præceptis obediens, semetipsum in puteum profundissimum præcipitem jectavit, magnam scilicet virtutis suæ meritum probaturus, cum inde exisset illæsus: de quo puteo cum grandi fratrum labore semivivus extractus, vitam tertia die finivit; et quod his deterius est, ita in deceptionis suæ obstinatione permansit, ut ei nullatenus potuisset persuaderi, quod dæmonum calliditate fuisset delusus.

CAPUT XLIV.

De duobus monachis, qui euntes per desertum, decreverunt non sumere cibum, nisi Deus illis transmitteret.

Quid dicam de illis duobus fratribus qui habitantes ultra illam eremum (*Cassian., Collat. II, cap. 6*), ubi quondam fuerat beatus Antonius commoratus, minus cauta discretionem permoti, euntes per extantam solitudinis vastitatem, nullam escam penitus sumere decreverunt, nisi quam per semetipsum illis Dominus præstitisset? Cumque errantes eos per deserta, et deficientes jam fame, conspexissent a longe *Mazices*, quæ gens cunctis nationibus immanior atque crudelior est: non eos ad effusionem sanguinis desiderium prædæ, sed sola ferocitas mentis instigat. Visis ergo eis, contra naturam ferocitatis suæ cum panibus illis occurrerunt: tunc unus ex illis fratribus subveniente discretionem, velut a Deo porrectos sibi panes cum gratiarum actione suscepit, reputans escam sibi divinitus ministrari, nec sine Dei jussu

PATROL. LXXIII.

A factum esse dicens, ut illi qui semper hominum sanguine gauderent, nunc deficientibus eis vitæ substantiam largirentur. Alius vero recusans cibum, velut ab homine sibi oblatum, inediæ labore consumptus, mortuus est: quorum scilicet quamvis initia ex reprehensibili persuasionem descenderint, unus tamen subveniente discretionem, id quod incaute conceperat, emendasse cognoscitur: alius autem stulta præsumptionem perdurans, mortem quam Dominus ab eo avertere voluit, ipse sibi conscivit.

CAPUT XLV.

De monacho qui, deceptus a diabolo, voluit filium suum immolare.

Quid etiam de illo monacho commemorem, cujus nomen, quia adhuc superest, sileo (*Cassian., Collat. II, cap. 7*). Qui dum longo tempore **553** dæmonem in angeli suscepit claritate, revelationibus ejus sæpe deceptus, credidit eum internuntium esse justitiæ. Nam per omnes noctes in cellula ejus lumen absque ullius lucernæ officio præbebat diabolus: ad extremum vero jussit eum ut filium suum, qui cum eo pariter in eodem monasterio commanebat, devotus Deo offerret victimam, ut scilicet hoc sacrificio Abrahæ patriarchæ meritis cœquaretur. Cujus verbis ille intantum est seductus, ut hoc confestim opere perfecisset, nisi puer de cella manibus ejus elapsus, concitus aufugisset.

CAPUT XLVI.

De monacho cui ostendebat diabolus exercitum Christianorum et Judæorum.

C Fuit et alius monachus (*Cassian., Collat. II, cap. 8*), qui nimiam semper tenuit abstinentiam, quique per annos multos singulariter in cella reclusus, perpauca imitabilem exhibuit abstinentiam. Hic ad extremum ita est diabolicis revelationibus delusus, ut post annos labores atque virtutes, quibus alios monachos excesserat, ad Judaismum et circumcissionem carnis miserabiliter sit lapsus. Post multa namque tempora diabolus, velut nuntius veritatis, ostendebat illi per vana somnia et per quasdam inanes revelationes, Christianorum atque monachorum exercitum tenebrosum ac tetrum, omnique macie tabidum atque deformem; et econtra ostendebat illi Judæorum plebem summa lætitia tripudiantem, ingentique lumine coruscantem. Ac proinde commonebat eum, ut si mallet beatitudinis illorum particeps effici, circumcissionem quoque suscipere festinaret. Ex quibus profecto constat quod ex memoratis viris tam lugubriter nemo fuisset illusos, si rationem discretionis assequi laborassent. Quamobrem in quantis perniciosum sit discretionis gratiam non habere, multorum casus experimentis declarat.

CAPUT XLVII.

De abbate Serapione.

Abbas Serapion solebat frequenter junioribus fratribus, instructionis gratia, de seipso narrare (*Cassian., Collat. II, cap. 11*), dicens: Cum adhuc essem puerulus, et cum abbate Theone commanerem, hæc mihi consuetudo erat inimico imminente, ut post-

quam refeceissem eum sene hora nona, unum paximatum quotidie in sinu meo latenter absconderem : quem sero, ignorante sene, occulte comedebam. Quod furtum licet quotidie perficerem, expleta tamen concupiscentia fraudulenta, ad meipsum revertens, super admissio furto acrius cruciabar, quam super esum illius fueram jucundatus. Cumque istud molestissimum opus singulis diebus explere non sine cordis mei dolore compellerer, et clandestinum furtum patefacere seni confunderer, contigit per Dei providentiam, quosdam fratres ædificationis obtentu cellulam senis avidissimos expetisse. Cumque refectioe transacta, confabulatio spiritalis interesse cœpisset, respondensque senex propositis interrogationibus eorum, de gastrimargiæ vitio et occultarum cogitationum exponeret, ad ultimum intulit, dicens : Nihil sic noxium est monachis, et lætificat dæmones, quam si celent cogitationes suas spiritalis Patres. Tunc ego compunctus corde, existimavi seni secreta pectoris mei patefacta, et in occultos primum gemitus excitatus, deinde cordis mei compunctione crescente, in apertos singultus lacrymasque prorumpens, cœpi amarissime flere ; et continuo eieci de sinu meo paximatum quod vitiosa consuetudine clanculo paraveram comedendum. Cumque in medium proferens, quomodo quotidie involvens eum occulte ederem, prostratus in pavimento, eum veniæ postulatione confessus sum ; et ubertim profusis lacrymis, orationibus eorum veniam apud Deum postulabam. Tunc senex dixit : Confide, filii, quia liberavit te a captivitate ista confessio tua ; victorem namque adversarium tuum hodie triumphasti, validius eum tua confessione elidens, quam ipse fueras ab eo tua tacurnitate dejectus. Et idcirco post hanc publicationem tuam iste malignus spiritus non dominabitur tibi, nec in te latibulum sibi terrimus serpens hactenus usurpabit, quia de tenebris cordis tui per hanc confessionem projectus est. Necdum senex hæc verba compleverat ; et ecce statim velut lampas magis accensa, de meo sinu procedens, tanto fetore cellam replevit, ut vix in ea residere possemus. Resumensque senex, dixit : Ecce probavit tibi Dominus veritatem sermonum meorum, ut passionis illius incensorem de corde tuo confessione salubri fugatum oculorum fide perciperes, patefactumque hostem nequam locum in te ulterius habiturum, aperta ejus expulsionem cognosceres. Itaque secundum sententiam senis, ita est in me virtute confessionis dominatio diabolica extincta, ut nunquam mihi ulterius nec memoriam concupiscentiæ hujus tentaverit inimicus ingerere.

CAPUT XLVIII.

De monachis a Saracenis interfectis.

In Palæstine partibus (*Cassian., collat. vi, cap. 1*) juxta vicum Thecæ (6), qui Amos prophetam meruit procreare, 554 solitudo vastissima est, usque Arabiam ac mare Mortuum (quo ingressa deficient fluenta Jordanis, et cinis Sodomorum) amplissima extensione porrecta pertingens. In hac solitudine

A summæ sapientis monachi diutissime commorantes, repente sunt a discurrentibus interempti Saracenis. Quorum corpora tam a populo regionis illius, quam ab universa Arabum plebe, tanta veneratione sunt percepta, ut innumeri populi concurrentes ex utraque parte gravissimum sibi certamen pro reliquiis eorum indixerint, pie inter se pro sancta rapinæ devotione decertantes, quinam justius mereretur eorum sepulturam ac reliquias possidere ; illis scilicet de vicina commoratione ipsorum, aliis de originis propinquitate gloriantibus.

CAPUT XLIX.

De abbate Daniele.

Inter cæteros eremitas, abbatem quoque vidimus Danielem, æqualem cæteris in omnibus virtutibus, sed peculiarius gratia humilitatis præditum (*Cassian., collat. iv, cap. 1*). Qui merito puritatis ac mansuetudinis suæ, a sancto Paphnutio ejusdem solitudinis presbytero, ad diaconi officium est præelectus. Instantum enim idem beatus Paphnutius virtutibus ipsius aggaudebat, ut quem vitæ meritis et gratia parem sibi noverat, cœquare sibi etiam sacerdotii ordine festinaret. Denique optans sibi successorum dignissimum providere superstes, presbyterii honore eum provexit. Qui tamen prioris consuetudinem humilitatis non omittens, nihil unquam sibi illo præsentate de sublimioris ordinis adjectione donavit ; sed semper abbate Paphnutio offerente spiritalis hostias, ille velut diaconus in prioris ministerii permanens officio. In quo tamen beatum Paphnutium, cum talis vir esset ac tantus, ut in multis etiam præscientiam gratiæ possideret, hæc spes de substitutionis electione frustrata est. Nam non longe post, hunc ipsum quem sibi paraverat successorem, ante se ad Deum præmisit.

CAPUT L.

De abbate Serena.

Summæ sanctitatis et continentiæ virum, nominisque sui speculum, abbatem vidimus Serenum, quem singulari veneratione præ cæteris admirati sumus (*Cassian., collat. vii, cap. 1*). Cui supra omnes virtutes quæ non solum in actu ejus vel moribus, sed etiam ipso vultu per Dei gratiam refulgebant, ita est peculiari beneficio donum castitatis infusum, ut nec se ipsis quidem naturalibus incentivis inquietari vel in sopore sentiret. Ad quam tamen carnis puritatem quomodo pervenerit, quia supra conditionem humanæ naturæ videtur, necessariam esse reor explicare.

Hic igitur beatus Serenus (*Ibid., cap. 2*), pro interna cordis atque corporis castitate, nocturnis diemisque precibus, jejuniis quoque ac vigiliis infatigabiliter insistens, cum se vidisset orationum suarum obtinuisse vota, cunctosque æstus in corde suo concupiscentiæ extinctos, velut suavissimo gustu puritatis accensus in majorem suam sitim zelo castitatis exarsit, et intensioribus cœpit jejuniis atque obsecrationibus incubare, ut mortificatio passionis unius, quæ interiori homini solo dono Dei fuerat attributa,

ad exterioris etiam puritatem eatenus perveniret, ut ne ipse quidem vel ullo simplici ac naturali moto, qui etiam in parvulis atque lactentibus excitatur, ulterius pulsaretur. Cumque petitioni coeptæ supplicatione jugi ac lacrymis indefessus insisteret, adveniens ad eum angelus in visione nocturna, eique velut aperiens uterum, quamdam ignitam carnis strumam de ejus visceribus evulsit atque projecit, suisque locis, ut fuerant, omnia intestina restituens, dixit ad eum: Ecce, inquit, incentiva carnis tuæ abscisa sunt, et obtinuisse te noveris hodierno die perpetuam corporis puritatem, quam fideliter postulasti. Hæc de gratia Dei, quæ memorato viro peculiariter attributa est, breviter dixisse sufficiat.

Cæterum cum ad eum die quadragesimæ venissemus (*Ibid.* c. 2), ac de diversis quæstionibus eam flagitaremus, ad extremum de impugnatione dæmonum eum requirebamus. Tunc ille, ut semper erat, placidissimo vultu respondens (*Ibid.*, c. 22), dixit: Non enim dæmones habere potestatem quemquam hominum lædendi, exemplum beati Job manifesta ratione demonstrat (*Job* 1), ubi non amplius eum tentare audet inimicus, quam divina ei dispensatione conceditur.

CAPUT LI.

De eo quod non eandem vim habeant nunc dæmones contra monachos, quomodo anteriori tempore.

Satis tamen nobis experientia nostra et seniorum nostrorum relatione compertum est non eandem vim dæmones nunc habere contra monachos, quam anteriori tempore inter anachoretarum principia, in quibus adhuc raritas monachorum in eremo commanabat (*Cassian.*, coll. vii, cap. 25). Tanta namque tunc erat dæmonum feritas, ut vix paucissimi tolerare habitationem solitudinis possent. Siquidem in ipsis cœnobiiis, in quibus commorabantur decem vel duodecim, ita eorum atrocitas grassabatur, et frequenter **555** visibiles sentiebantur aggressus, ut non audeant omnes pariter noctibus obdormire; sed vicissim aliis degustantibus somnum, alii vigiliis celebrantes, psalmis et orationibus seu lectionibus inhærebant. Cumque illos ad soporem naturæ necessitas invitasset, expergefatis albis ad eorum qui dormituri erant custodiam, similiter vigiliæ tradebantur. Unde dubitari non potest unum e duobus nunc esse; aut enim virtute crucis etiam deserta penetrante, et ejus gratia ubique coruscante, retusa est nequitia dæmonum; aut negligentia nostra illos ab impugnatione pristina reddidit lentiores, dum dedignantur adversum nos illa intentione configere, qua tunc contra illos probatissimos Christi milites sæviebant.

Cæterum corporaliter traditos Satanae vel infirmitatibus magnis etiam viros sanctos novimus (*Cassian.*, coll. vii, cap. 25), pro levissimis quibusque delictis, cum in illis nec tenuissimum quidem peccatum aut maculam in illo iudicii die patitur invenire divina clementia, ut eos tanquam aurum probatum, ad illam perpetuitatem gloriosam, nulla indigentes personali purgatione, transmittat, juxta illud: Vir justus

A probatur in fornace humiliationis (*Ecc.* xxvii). Et illud: Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit (*Heb.* xii; *Prov.* iii).

Quod nostris quoque temporibus satis evidens ostendit et aperta probatio in abbate Paulo vel Moysæ, qui habitaverunt locum hujus solitudinis qui Calamus nuncupatur (*Cassian.*, coll. vii, cap. 26). Nam Paulus commoratus est in eremo quæ adjacet Panephyssi civitati, quam solitudinem jam olim factam aquæ salissimæ inundatione cognovimus: quæ quoties flaverit spiritus Aquilonis, de stagnis impulsæ ac superfusæ adjacentibus terris, ita omnem illius superficiem contegit regionis, ut antiquos ibidem vicos, qui olim hac ipsa de causa omni sunt habitatore deserti, faciat velut insulas apparere.

CAPUT LII.

De abbate Paulo.

Hic igitur abbas Paulus in tantam cordis puritatem quiete solitudinis silentioque profecerat, ut non dicam vultum femineum, sed ne vestimenta quidem sexus illius conspectui suo pateretur offerri (*Cassian.*, collat. vii, cap. 26). Nam cum quadam die pergeret ad cujusdam senioris cellam, casu mulier ei obviavit: quam cum videret, tanta fuga ad suum rursus monasterium, prætermisso quod arripuerat itinere, cucurrit, quanta nullus a facie leonis vel immanissimi draconis aufugeret. Quod licet zelo castitatis et puritatis ardore sit factum, tamen quia non secundum scientiam præsumptum est, sed observantia disciplinæ excessus est moderatus, ne elatio eum invaderet, talique confestim corréptione percussus est, ut totum corpus ejus paralyscos valetudine solveretur, nullumque in eo membrum penitus suum officium prævaleret explere. Siquidem non solum pedes ac manus, sed etiam linguæ motum, ipsæque aures ita auditus proprii amiserunt sensum, ut in eo nihil amplius ex homine quam immobilis statuæ figura remaneret. Et ad hoc redactus est, ut infirmitati ejus nullo modo virorum diligentia deservire sufficeret, nisi sola ei muliebris sedulitas ministraret. Nam portato eo ad monasterium sacrarum virginum, cibus ac potus femineo ei ingerebatur obsequio; explendisque omnibus naturæ necessitatibus, eadem illi diligentia per annos ferme quatuor, id est, usque ad vitæ suæ terminum serviebat. Qui cum tanta esset membrorum omnium debilitate constrictus, ut nulli in eo artus vivacem motum retentarent, tanta ex eo virtutum gratia procedebat, ut cum de oleo quod corpore suo tetigerat ungerentur infirmi, statim a cunctis valetudinibus curarentur; ita ut super hac ejus valetudine evidenter claresceret, et debilitatem membrorum ejus amore Domini contributam, et sanitarum gratiam pro testimonio et manifestatione meritorum ejus Spiritus sancti virtute paratam.

CAPUT LIII.

De abbate Moysæ.

Secundus vero, quem diximus, Moyses in hæc

eremo commoratus (*Cassian.*, *collat.* vii, *cap.* 27), A cum et ipse singularis et incomparabilis vir esset, ob reprehensionem unius sermonis, quem contra abbatem Macarium durius protulit, tam diro dæmoni est confestim traditus, ut humanas egestionem ori suo ingereret. Quod flagellum purgationis divinam ei intulisse dispensationem, ne vel momentanei peccati macula in eo resideret, velocitate curationis ejus demonstratum est. Nam continuo abbate Macario in orationem prostrato, dictu citius malignus spiritus ab eo fugatus discessit.

Ex quo manifeste perpenditur, non debere eos abominari vel despici quos videmus diversis temptationibus vel malignis spiritibus tradi (*Ibid.*, *c.* 28); quia duo hæc credere immobiliter nos oportet: primo, quod sine Dei permissu nullus omnino tentetur; secundo, quod omnia quæ a Deo nobis inferuntur, velut a piissimo patre ac clementissimo medico, pro nostris utilitatibus irrogentur.

CAPUT LIV.

De monacho, qui in solitudine noctu vidit multitudinem dæmonum.

356 Quidam autem frater (*Cassian.*, *collat.* viii, *cap.* 16), cum per solitudinem iter ageret, advesperante die speluncam quamdam reperiens, ibidem sublitit. Ubi dum psalmos ex more cantaret, tempus mediæ noctis excessit. Cumque finita vigilia, refecturus lassum corpus, paululum resedisset, repente cepit innumerabiles catervas dæmonum undique confluentium intueri; quæ infinita constipatione procedentes, aliæ præibant principem suum, aliæ sequebantur: qui princeps eorum, et magnitudine procerior cunctis, et aspectu terribilior videbatur. Cumque in quodam solio sublimissimo consedisset, uniuscujusque actus diligenti examinatione cœpit discutere; illosque qui necdum se circumvenire æmulos suos potuisse dicebant, velut inertes, a conspectu suo cum injuria jubebat expelli, spatia tanti temporis et opus inaniter expensum cum fremitu furoris eis exprobrans. Illos vero qui nuntiabant se consignatos sibi homines decepisse, summis laudibus cum exultatione ac favore cunctorum, ut fortissimos pugnatores, ad exemplum cunctorum, gloriosissimos coram omnibus mittebat. Inter quos cum quidam nequissimus spiritus, utpote magnum triumphum nuntiaturus, lætior advenisset, nomen monachi optime cogniti designavit, asserens se post quinque [*Cassian.*, quindecim] annos, quibus eum jugiter obsideret, vix eadem nocte in ruinam fornicationis mersisse. Super cujus relatione cum immane cunctorum gaudium fuisset exortum, summis a principe eorum laudibus elevatus, magnisque præconiis coronatus abscessit. Aurora itaque superveniente, cum omnis multitudo dæmonum ab oculis ejus evanisset, dubitans frater ille de assertionem spiritus immundi, memor etiam evangelicæ sententiæ, quod in veritate non stetit, et quia non est ve-

ritas in eo; et eum loquitur mendacium, ex propriis loquitur (*Joan.* viii): Pelusium petiit, ubi illum fratrem noverat commorari, quem malignus spiritus asseruit esse deceptum. Erat etiam ibi et alius frater illi notissimus, quem interrogans de eodem fratre, reperit quod eadem nocte, qua teterrimus ille dæmon ruinam ejus suo principi nuntiaret, monasterio pristino derelicto, vicum petiisset, et in fornicationem miserabiliter cecidisset. Hæc autem audiens frater, suspirans et flens, reversus est in locum suum.

CAPUT LV.

De duobus philosophis, qui ad sanctum Antonium perrexerunt.

Quodam autem tempore duo quidam philosophi audientes famam beati Antonii, perrexerunt ad eum (*Cassian.*, *collat.* viii, *cap.* 18). Qui cum inter se quasdam quæstiones habuissent, despicientes philosophi sanctum Antonium, velut imperitum et sine litteris virum, reversi sunt ab eo. Volentes autem eum, si nihil amplius potuissent lædere, vel de cellula ejus magicis præstigiis et circumventionem dæmonum perturbare, immiserunt ei nequissimos dæmones ad impugnationem, hac invidia et livore perculti, eo quod multi hominum ad illum, velut Dei famulum, quotidie convenirent. Cumque, illo nunc quidem imprimente pectori suo et fronti signaculum crucis, nunc vero orationi suppliciter incubante, nec appropinquare quidem durissimi dæmones eidem auderent, revertebantur ad eos qui illos direxerant, sine effectu. Tunc illi alios rursus, quasi potentiores, miserunt. Cumque et illi fatigati revertissent, iterum alios nihilominus potentiores ac vehementiores adversus militem Christi destinaverunt, qui nihil penitus prævaluerunt, Antonio viriliter reluctantem. Eo itaque nihil profecerunt tales tantæque eorum insidiæ, tota magica arte et necromantia quæsitæ, ut per hæc evidentissime comprobarent magnam virtutem inesse professioni Christianorum, quibus illæ tam sævæ umbræ nihil Antonium, non solum lædere, sed nec puncto quidem de habitaculo suo valuerunt perturbare.

Pro hæc ergo admiratione stupefacti philosophi (*Ibid.*, *c.* 19), confestim ad sanctum Antonium venerunt, impugnationum suarum magnitudinem et causas atque insidias livoris sui ei patefecerunt, Christianos se fieri protinus poposcerunt. Cumque diem ab illis proditæ impugnationis requireret, indicaverunt; asseruit autem se beatus Antonius amarissimis cogitationum stimulis tunc fuisse pulsatum.

Eundem beatum Antonium ita nonnunquam in oratione novimus perstitisse (*Cassian.*, *collat.* ix, *cap.* 31), ut eodem in excessu mentis frequenter orante, cum solis ortus cœpisset infundi, audierimus eum in fervore spiritus sic proclamantem: Quid me impedis, sol, qui ad hoc oriris, ut me ab hujus veri luminis abstrahas claritate.